

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА

ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ПОСТ-БРЕКЗІТ: ВІДНОСИНИ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Коваль Вікторії Романівни

Науковий керівник:
доктор історичних наук
професор кафедри міжнародних
відносин
Цветков О. Г.

Київ - 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.....	8
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження.....	14
РОЗДІЛ 2. НОВИЙ РЕЖИМ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІСЛЯ БРЕКЗІТУ	19
2.1. Нова політика митного режиму та торговельно-економічних відносин Сполученого Королівства та Європейського Союзу.....	19
2.2. Нова політика пересування громадян між Європейським Союзом та Сполученим Королівством.....	29
РОЗДІЛ 3. ПАРТНЕРСЬКА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІСЛЯ БРЕКЗІТУ	41
3.1. Політика ЄС та Сполученого Королівства Великої Британії щодо України.....	41
3.2. Співпраця ЄС та Сполученого Королівства Великої Британії у сферах безпеки і оборони: партнерські відносини зі США.....	54
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- Брекзит - Brexit (вихід Великої Британії з Європейського Союзу)
- ЄБРР - Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD - European Bank for Reconstruction and Development)
- ЄС - Європейський Союз (EU - European Union)
- ЄС-3 - Європейська трійка (European three, EU-3)
- МАГАТЕ - Міжнародне агентство з атомної енергії (IAEA - International Atomic Energy Agency)
- НАТО - Організація Північноатлантичного договору, Північноатлантичний альянс (NATO - North Atlantic Treaty Organization)
- ООН - Організація Об'єднаних Націй (UN - United Nations)
- Пост-брекзит або постбрекзит - post-Brexit (події та процеси, що відбулися у внутрішній та зовнішній політиці Великої Британії після її виходу з ЄС)
- СВПД - Спільний всеосяжний план дій (JCPOA - Joint Comprehensive Plan of Action)
- СРТРР - Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (Всеосяжна та прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство)
- США - Сполучені Штати Америки
- ФБР - Федеральне бюро розслідувань (Federal Bureau of Investigation - FBI)
- ФРН - Федеративна Республіка Німеччина
- ХАМАС - Рух ісламського опору (араб. Харакат аль-мукавама аль-ісламія)
- Хезболла - Ліванський радикальний рух шиїтів
- ЮНІСЕФ - Міжнародний надзвичайний фонд допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (UNICEF - United Nations International Children's Emergency Fund)
- АСА - Atrocity Crimes Advisory Group (Консультативна група з питань злочинів, пов'язаних з жорстокістю)
- СТА - Common Travel Area (Спільна зона подорожей)
- ЕЕА - European Economic Area (ЄЕЗ - Європейська економічна зона)

EUMAM Ukraine - European Union Military Assistance Mission Ukraine (Місія Європейського Союзу з військової допомоги Україні)

EUSS - European Union Settlement Scheme (Схема врегулювання питань поселення громадян Європейського Союзу)

G7 - Група семи, Велика сімка (Group of Seven)

IMA for the Citizens' Rights Agreements - Independent Monitoring Authority for the Citizens' Rights Agreements (Незалежний орган моніторингу угод про права громадян)

INTERFLEX - Програма підготовки українських військових за стандартами Королівських збройних сил Великої Британії

IPAFFS - Import of products, animals, food and feed system (Система імпорту продукції, тварин, продуктів харчування та кормів)

MIGA - Multilateral Investment Guarantee Agency (Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій)

PESCO - Permanent Structured Cooperation, Постійне структуроване співробітництво (оборонна ініціатива ЄС)

TOM - Border Target Operating Model (Операційна модель прикордонного контролю)

UCPM - Union Civil Protection Mechanism (Механізм цивільного захисту Європейського Союзу)

UDCG - Ukraine Defense Contact Group (Контактна група з питань оборони України)

ВСТУП

Вихід Сполученого Королівства з Європейського Союзу 31 січня 2020 року ознаменував початок процесу модернізації відносин Великої Британії та ЄС - пост-брекзйт, що триває і дотепер. Це відносно нове поняття змінило механізм співпраці сторін та перетворило внутрішній характер європейсько-британської взаємодії на зовнішнє партнерство незалежних суб'єктів політики.

Актуальність теми зумовлена важливістю дослідження пост-брекзйт відносини Сполученого Королівства Великої Британії та Європейського Союзу, що зазнали значних змін в торговельно-економічній та митній сферах, потребували впровадження оновлених правил пересування громадян, зіткнулися з викликами в оборонному партнерстві з урахуванням безпекової ролі Сполучених Штатів на тлі російсько-української війни.

Дослідження пост-брекзйт відносин ЄС та Великої Британії є актуальним, оскільки пост-брекзйт це не сталий стан, а процес, що триває та доволі швидко модернізується. Аналітики та науковці ще не визначили остаточні довгострокові наслідки виходу Великої Британії з ЄС. Дослідження динамічного характеру європейсько-британських відносин, нюансів політичного, економічного та безпеково-оборонного партнерства ЄС та Сполученого Королівства дозволяє зрозуміти процеси, що вплинули та ймовірно вплинуть на подальшу британсько-європейську взаємодію.

Об'єкт дослідження: відносини Сполученого Королівства Великої Британії та Європейського Союзу.

Предмет дослідження: політична, економічна та оборонна співпраця між Великою Британією та Європейським Союзом після брекзйту - з 31 січня 2020 року по 2025 рік включно.

Мета дослідження: аналіз процесів та викликів співробітництва Сполученого Королівства Великої Британії та Європейського Союзу в політичній, торговельно-економічній та оборонній сферах з 31 січня 2020 року по 2025 рік включно.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати та оцінити наслідки пост-брекзиту для Великої Британії та Європейського Союзу в митній та торговельно-економічній сферах в період з 31 січня 2020 року по 2025 рік включно.

2. Дослідити нову політику пересування громадян між Європейським Союзом та Сполученим Королівством з урахуванням північноірландського питання в період з 31 січня 2020 року по 2025 рік включно.

3. Розглянути зовнішню політику Європейського Союзу та Великої Британії щодо підтримки України на тлі російсько-української війни з урахуванням викликів оборонного партнерства Великої Британії та Європейського Союзу в період з 24 лютого 2022 року по 2025 рік включно.

4. Оцінити британсько-європейську співпрацю в безпековій та оборонній сферах з урахуванням партнерських відносинах зі Сполученими Штатами Америки та роллю ЄЗ в період з 24 лютого 2022 року по 2025 рік включно.

Практичне значення бакалаврської роботи полягає в її подальшому використанні в наукових цілях. Робота може бути використана як літературний матеріал та слугувати основою для розуміння постбрекзит відносин Європейського Союзу та Сполученого Королівства.

Теоретичне значення бакалаврської роботи полягає в ґрунтовному аналізі основних подій та процесів, що відбулися у відносинах Європейського Союзу та Сполученого Королівства після брекзиту у різних сферах: політичній, торговельно-економічній та безпеково-оборонній.

Апробація роботи. 25-го квітня 2026 року відбулась Трансатлантична студентська дискусія між студентами Київського столичного університету імені Бориса Грінченка та студентами Південного університету Джорджії (США). Трансатлантична студентська дискусія відбулась в форматі онлайн-конференції на платформі Zoom. Основною темою дискусії була: "Війна в Україні та майбутнє трансатлантичних відносин". В рамках онлайн-конференції було обговорено теми, що стосувались 3-го розділу бакалаврської роботи, а саме допомога Україні як ключовий фактор глобальних інтересів, в тому числі

інтересів США, вплив Сполучених Штатів на перспективи трансатлантичної та світової безпеки.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких включає два підрозділи, висновків, списку використаних джерел та літератури (70 найменувань). Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 68 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Аналізуючи відповідну тематичну джерельну базу, було виокремлено ключові наукові праці, що стосувались торговельно-економічної та оборонної співпраці ЄС та Великої Британії з урахуванням безпекової ролі Сполучених Штатів на тлі російсько-української війни.

Грубінко А. В.¹ зосереджував увагу на дослідженні історичних процесів британсько-європейської співпраці, що призвели до брекзиту та мали вплив на подальші відносини між сторонами після британського виходу з ЄС. Грубінко досліджував доцільність виходу Сполученого Королівства з ЄС, фокусуючи увагу на британські репутаційно-іміджеві втрати, вразливість до зовнішніх викликів для Великої Британії. Аналізуючи історичну ретроспективу, головною причиною брекзиту дослідник визначає євроскептицизм. Робота Грубінко фокусує увагу на причинно-наслідкових зв'язках періоду відносин між ЄС та Великою Британією до брекзиту та періоду постбрекзит відносин.

В одній зі своїх робіт, а саме “Зовнішня політика Великої Британії в умовах російсько-української війни”² Грубінко акцентує увагу на оновленому до сучасних умов геополітичному векторі британської зовнішньої політики. В інтереси Сполученого Королівства входить послаблення російської позиції та підтримка територіальної цілісності України. Дослідник також зазначає ризики послаблення європейської оборонної спроможності через ймовірне відчуження США від європейського регіону. Грубінко зазначив обмеженість впливу

¹Грубінко, А. В. & Мартинов, А. Ю. (2021). Європейський Союз після Brexit: продовження історії. Тернопіль: Осадця Ю. В. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstreams/b70f990c-343c-4be2-8453-87aec5329914/download>

² Hrubinko, A. (2025). Зовнішня політика Великої Британії в умовах російсько-української війни (2022–2025 pp.). *The International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings*, (34), 85-105. Інститут історії України Національної академії наук України. URL: https://resource.history.org.ua/publ/Mzu_2025_34_6

Сполученого Королівства внаслідок брекзиту та потребі Великої Британії орієнтуватися на позицію більш сильних міжнародних акторів - США та ЄС.

Лещенко М. М. та Сахно Т. А.³ розглядали особливості економічної співпраці Сполученого Королівства та Європейського Союзу після брекзиту. Увага акцентувалась на наслідки такого рішення для британської економіки, а саме переміщення робочої сили, експортно-імпортне співвідношення, дефіцит товарів з країн ЄС. Праці дослідників посідають важливе місце для аналізу торговельно-економічних особливостей у європейсько-британській співпраці.

Лузан Є. Б.⁴ зосереджує увагу на безпековій та оборонній співпраці Європейського Союзу та Сполученого Королівства на тлі російсько-української війни. Дослідник акцентує увагу на сильних сторонах Великої Британії, що можуть підвищити стан безпеки в європейському регіоні.

Солдатова Д. Л.⁵ здійснила аналіз особливостей відносин Сполучених Штатів та Великої Британії після брекзиту. Паралельно досліджуючи співпрацю ЄС та Сполученого Королівства, дослідниця акцентувала увагу на створенні нових неформальних механізмів європейсько-британської співпраці. Солдатова визначила пріоритетні напрямки та ключові інтереси зовнішньої британської політики.

³ Лещенко, М. М., & Сахно, Т. А. (2025). Особливості розвитку міжнародних економічних відносин ЄС та Великобританії після Брекзиту. Стратегії та політики ЄС: інституційна структура та механізми реалізації: матеріали II науково-практичної конференції (с.261-263). Кривий Ріг: Криворізький національний університет Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/6447/3/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%A0%D1%96%D0%B3_2025_%D0%9B%D0%B5%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A1%D0%B0%D1%85%D0%BD%D0%BE%20%281%29.pdf

⁴Лузан, Є. Б. (2025). Британсько-європейська безпекова та оборонна співпраця в умовах пост-брекзит на тлі російської агресії проти України. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 4 (24), 138-153. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/uk/article/view/465>

⁵Солдатова, Д. Л. (2020). Brexit та особливі відносини між США та Великою Британією. Архів кваліфікаційних робіт. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса. URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13487>

Шкурупій О. В., Світлична А. В., Загребельна І. Л. та Світлична О. А.⁶ дослідили вектори зовнішньої політики Великої Британії у сфері торгівлі. Дослідники акцентували увагу на ризиках трансформації економічних європейсько-британських відносинах після брекзиту. Проаналізувавши напрямки зовнішньої співпраці Великої Британії, дослідники виділили Азійсько-Тихоокеанський регіон як один з ключових векторів забезпечення зони вільної торгівлі для Сполученого Королівства. Розгалуження економічних векторів Великою Британією сприяє зменшенню її залежності від Європейського Союзу. Аналіз праці дослідників дав змогу поглибити розгляд торговельно-економічної диверсифікації Великої Британії у підрозділі 2.1. щодо нової політики митного режиму та торговельно-економічних відносин ЄС та Сполученого Королівства.

Юрчишин⁷ зосередив увагу на вивченні широкого багатоаспектного питання трансатлантичної співпраці та координації у вирішенні територіальних конфліктів (війна в Україні), політичних суперечностей та торговельних викликів. Дослідник зауважив, що нині спостерігається тенденція посилення європейсько-британської співпраці на тлі російсько-української війни. Юрчишин виокремив роль Великої Британії як ключову для зміцнення загальної безпеки та підтримки демократичних цінностей. Автор підкреслив британські безпекові можливості, що включають її тісні політичні та економічні відносини зі Сполученими Штатами та двосторонню співпрацю з більшістю незалежних країн світу.

⁶ Шкурупій, О. В., Світлична, А. В., Загребельна, І. Л., & Світлична, О. А. (2022). Brexit: передумови, наслідки, інтереси та основні вектори міждержавних відносин Великої Британії у сфері торгівлі. *Проблеми економіки*. (3), 12-19 URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2022-3_0-pages-12_19.pdf

⁷ Якименко, Ю., Юрчишин, В., Сунгуровський, М., Бажал, Ю., Зимовець, В., & Рябцев, Г. та ін. (2025). Сучасні трансформації світового економічного порядку. Виклики і можливості для України. *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/04/24/2025-Yurchyshyn-FIN.pdf>

Зарубіжний дослідник Фаббріні⁸ досліджував відносини між Європейським Союзом та Великою Британією після початку війни в Україні. Дослідник аналізував варіанти відновлення та поглиблення європейсько-британської співпраці після Brexit. Головною ідеєю дослідження Фаббріні була зміна контексту партнерських відносин між ЄС та Сполученим Королівством. Дослідник зазначив, що російське повномасштабне вторгнення в Україну змінило геополітичну ситуацію та вплинуло на створення оновлених британсько-європейських відносин із залученням США. Дослідник акцентував увагу на НАТО як на головному глобальному безпековому інструменті. Фаббріні зазначив, що війна в Україні зіграла роль каталізатора відродження та активізації роботи Північноатлантичного альянсу.

Під час написання роботи для опрацювання було обрано джерела різної класифікації. Серед первинних джерел було аналізовано офіційну документацію із сайтів британського та ірландського урядів, європейської служби зовнішніх справ, торгової палати США, Європейської Ради, Європейської Комісії, сайту НАТО. Серед вторинних джерел, що інтерпретували та аналізували постбрекзит відносини між Сполученим Королівством та Європейським Союзом були обрані такі: матеріали науково-практичних конференцій, монографії, кваліфікаційні роботи, наукові праці, аналітичні дослідження та академічні статті.

Важливе місце в опрацюванні відповідних матеріалів для написання роботи займають дослідницькі центри та аналітичні центри або так звані think tanks. Американський аналітичний центр Atlantic Council (Атлантична рада), дослідницький центр науки та міжнародних відносин імені Белфера при Гарвардському університеті та аналітичний центр Європейського Парламенту (European Parliament Think Tank) слугували матеріалами для кращого розуміння контексту дослідження та підкріплення власної думки.

⁸Fabbrini, F. (2025). EU–UK relations after the war in Ukraine: options to re-engage post Brexit. *West European Politics*, 48(5), 1136-1158.

Бібліотека Палати громад Сполученого Королівства (House of Commons Library) слугувала платформою для отримання офіційних статистичних даних та роз'яснення відповідних угод (Угода про вихід Великої Британії з ЄС).

Для збору достовірної інформації досліджуваного питання було залучено статті іноземних політологів та викладачів у галузі міжнародних відносин. Серед таких публікацій: стаття Лорен Річардсон⁹, викладачки кафедри міжнародних відносин Австралійського національного університету на сайті Східноазіатського форуму - міжнародній аналітичній платформі.

Стаття Луїджі Скаццери¹⁰, наукового співробітника Центру європейських реформ та аналітика з питань оборони в Інституті досліджень безпеки ЄС надала краще розуміння особливостей оборонного партнерства між Європейським Союзом та Великою Британією.

Для збору аналітики з питання ролі НАТО в забезпеченні глобальної безпеки, було залучено статтю Річарда Д. Хукера¹¹, наукового співробітника Трансатлантичної ініціативи безпеки в Центрі стратегії та безпеки імені Скоукрофта Атлантичної ради.

Отже, стан наукової розробки відносин Європейського Союзу та Сполученого Королівства після брекзиту є затребуваною та актуальною темою серед дослідників. Джерельна база дослідження, крім праць науковців, вміщує велику кількість коментарів спеціалістів, аналітичних статей, відповідних офіційних заяв, угод та звітів. Кожен з дослідників зробив свій вклад в розроблення теми європейсько-британських постбрекзит відносин. Серед основних напрямків дослідження даної теми досить помітно виділялись історична ретроспектива відносин Європейського Союзу та Сполученого Королівства та її вплив на сучасний стан відносин між сторонами, зміцнення

⁹ Richardson, L. (2025, December 22). Unveiling the Five Eyes Intelligence Alliance. EASTASIAFORUM. URL: <https://eastasiaforum.org/five-eyes/>

¹⁰ Scazzieri, L. (2025, March 7). How the UK and the EU can deepen defence co-operation. Centre of European Reform. URL: <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2025/how-uk-and-eu-can-deepen-defence-co-operation>

¹¹ Hooker, R. D., Jr. (2024, May 28). Why NATO matters. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/nato-us-interest-washington-summit/>

британських геополітичних векторів, роль Сполучених Штатів в сприянні глобальної безпеки, торговельно-економічні зв'язки, виклики ЄС та Великої Британії після брекзиту.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Розгляд пост-брекзит відносин Сполученого Королівства Великої Британії та Європейського Союзу та написання роботи за даною темою потребувало застосування відповідних методів дослідження та доречного застосування понятійно-категоріального апарату. Основу роботи становили тематичні поняття, серед яких головне місце займає Пост-брекзит - Post-Brexit (зміни у політиці Великої Британії після її виходу з ЄС). Головною метою роботи є дослідження пост-брекзит відносин Європейського Союзу та Сполученого Королівства у провідних галузях.

Описати британсько-європейські постбрекзит відносини неможливо, залишивши поза розглядом перехідний період та його особливості. Перехідний період або період імплементації це процес, що тривав з 31 січня 2020 року - дня виходу Великої Британії з Європейського Союзу по 31 грудня 2020 року. Перехідний період було затверджено спільною згодою ЄС та Сполученого Королівства та впроваджено задля забезпечення часу для затвердження оновлених двосторонніх відносин. Під час періоду імплементації Велика Британія продовжувала бути країною-учасницею ЄС та входити до спільного європейського ринку. Попри це, Сполучене Королівство обмежено у праві брати участь у європейських інституціях та голосувати.

Угода про вихід - першооснова оновлених партнерських відносин Європейського Союзу та Великої Британії. Угода про вихід була створена задля врегулювання відносин між сторонами під час перехідного періоду. Важливою складовою угоди є положення про права громадян під час періоду імплементації та Північноірландський протокол.

Протокол щодо Ірландії та Північної Ірландії - ключова частина Угоди про вихід Великої Британії з Європейського Союзу. Головна мета Протоколу - захист Угоди Страсної п'ятниці або Белфастської угоди, що була спрямована на

запобігання жорсткого кордону між Республікою Ірландія та Великою Британією.

Термін третя країна - це країна, що не входить в певну угоду або організацію. Сполучене Королівство після брекзиту стала третьою країною для Європейського Союзу.

Декоративна та конструктивна схеми проживання в контексті законодавства країн Європейського Союзу визначають принципи та механізм, за яким держави-учасниці ЄС можуть надати британським громадянам дозвіл на проживання на своїй території.

Транскордонний працівник - особа, що проживає на території однієї держави, а працює в іншій. При цьому транскордонний працівник подорожує між двома країнами принаймні 1 раз на тиждень. Приклад: громадянин Республіки Ірландія часто відвідує Північну Ірландію з метою роботи, при цьому повертаючись в свою країну хоча б раз на тиждень.

Спільна зона подорожей - це не одна спеціальна угода, а комплекс домовленостей щодо підтримання зони вільного руху громадян Великої Британії, Нормандських островів, острова Мен та Ірландії.

Віндзорська рамкова угода - ключова європейсько-британська угода щодо вирішення практичних проблем громадян Північної Ірландії, спричинених недосконалими положеннями Північноірландського протоколу. Віндзорська рамкова угода це набір оновлених домовленостей між сторонами в сфері митниці, перевезення агропродовольчої продукції, лікарських засобів і тд. Ці нові домовленості мають на меті забезпечити унікальний доступ Північної Ірландії в єдиний європейський ринок.

Коопераційна біполярність в контексті досліджуваної теми стосується партнерства Сполучених Штатів та Європейського Союзу як ключових акторів сприяння міжнародної безпеки. На тлі російсько-української війни термін коопераційна біполярність постає як необхідність залучення спільних дій двох центрів сили - США та ЄС задля подолання російського впливу.

“П’ять очей” - розвідувальний альянс США, Сполученого Королівства, Нової Зеландії, Австралії та Канади. Спершу альянс був двостороннім розвідувальним механізмом американсько-британської співпраці під час Другої світової війни. Згодом до альянсу приєдналися інші країни-учасниці.

Ядерна парасолька - це гарантійний механізм ядерних держав щодо захисту країн, що не мають власної ядерної зброї. В рамках НАТО “ядерними парасольками” виступають США, Велика Британія та Франція. Традиційно Сполучені Штати є основним глобальним ядерним гарантом безпеки.

Ескалація конфлікту - процес загострення ситуації між державами, що перебувають в стані збройного конфлікту (війни) та збільшення масштабу загрози для інших міжнародних акторів. В контексті досліджуваної теми, ескалація конфлікту на Близькому Сході це загострення багаторічного воєнного протистояння між Іраном та Ізраїлем.

Трансатлантична безпека часто визначається як безпека держав НАТО, оскільки всі європейські та північноамериканські країни-члени альянсу становлять кооперацію спільних безпеково-оборонних зусиль. Проте, трансатлантична безпека це більш широке поняття, що об’єднує співпрацю країн Європи та Північної Америки. НАТО є ядром та гарантом трансатлантичних відносин. В контексті досліджуваної теми, НАТО розглядається як ключовий механізм підтримки України, головну роль в якому посідають Сполучені Штати, Велика Британія та країни Європейського Союзу.

Диференційна інтеграція в контексті європейсько-британської співпраці постає в умовах оновлених механізмів відносин Великої Британії та Європейського Союзу після брекзиту. Саме слово “диференційний” означає узгоджений з певними правилами, умовами; роздільний від чогось. Тобто, диференційна інтеграція виникла через ризики втрати попередніх узгоджених зв’язків між сторонами в рамках ЄС. Велика Британія прагне притримуватися гнучкої моделі взаємодії з європейськими партнерами, бути залученою в ключові міжнародні події, але при цьому не перебувати в залежності від інституцій ЄС. Головним напрямком диференційної європейсько-британської

інтеграції в сучасних умовах є оборонно-безпекове партнерство та спільна підтримка України.

Задля здійснення всебічного аналізу співпраці Великої Британії та Європейського Союзу після брекзиту було використано ряд методів дослідження: метод порівняння, аксіоматичний метод, історичний метод, системний підхід, статистичний аналіз.

Метод порівняння застосовувався для аналізу зовнішньополітичних векторів та інтересів Великої Британії та Європейського Союзу. Сполучене Королівство традиційно орієнтовано на безпосередню двосторонню співпрацю із США у сфері оборони та безпеки. Країни Європи надають перевагу багатостороннім інститутам, таким як НАТО та ООН, не утворюючи зі Сполученими Штатами окремих безпекових утворень та домовленостей.

Аксіоматичний метод дослідження полягає в структуруванні роботи із залученням твердження, що не потребує доказової бази та є істинним. В рамках досліджуваної теми, аксіомою є факт активації НАТО на тлі російсько-української війни, зміцнення європейсько-британських оборонних відносин та зростання потреби в залученні Сполучених Штатів як ключового оборонного партнера у справі європейського регіону.

Історичний метод дослідження включає в себе коротку історичну ретроспективу партнерських відносин Сполученого Королівства та Європейського Союзу до брекзиту, дослідження динаміки європейсько-британської взаємодії та обґрунтування на базі подій минулого сучасних підходів до політики ЄС та Великої Британії. Важливою складовою історичного підходу, його основою є причинно-наслідковий зв'язок.

Системний підхід дослідження складає основу всієї роботи. Системний підхід в рамках досліджуваної теми - це створення цілісної системи партнерських відносин Європейського Союзу та Великої Британії, що включають в себе окремі елементи двосторонньої та багатосторонньої співпраці: економічно-торговельний вимір, безпеково-оборонна сфера, митні процедури та правила пересування громадян. Сфери співпраці залежать одна

від одної, кожен елемент системи розглядається як причина або наслідок іншого елемента.

Статистичний аналіз забезпечує математичну точність суджень щодо стану та змін європейсько-британських торговельно-економічних відносин після брекзиту. Статистичний аналіз є основою суб'єктивної оцінки певних подій та процесів. В рамках досліджуваної теми цей метод дає змогу порівняти експортно-імпортне співвідношення економічних відносин між Європейським Союзом та Сполученим Королівством. Статистичні дані також стосуються стану міграційних процесів після брекзиту та оцінки європейсько-британської допомоги Україні на тлі російсько-української війни.

Отже, вищеперераховані методи дослідження становлять основу роботи та забезпечують комплексний аналіз теми в усіх її аспектах. Методологічний апарат функціонує завдяки залученню історичного підґрунтя теми дослідження, математичних даних, підходів дослідників, тверджень аналітиків та офіційної документації.

Узагальнюючи викладене у першому розділі, під час дослідження обраної теми було залученого ключові терміни та поняття, що визначають та пояснюють європейсько-британські партнерські зв'язки в різних сферах (понятійно-категоріальний апарат). Ці поняття заклали основу роботи та стали її логічними елементами: пост-брекзит відносини, диференційна інтеграція, ядерна парасолька, ескалація конфлікту, коопераційна біполярність і тд. Формування цілісності роботи полягало в залученні різних методів та підходів: метод порівняння, аксіоматичний метод, історичний метод, системний підхід, статистичний аналіз. Кожен метод виконував свою роль в забезпеченні об'єктивності, логічності та наукової новизни роботи.

РОЗДІЛ 2

НОВИЙ РЕЖИМ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІСЛЯ БРЕКЗІТУ

2.1. Нова політика митного режиму та торговельно-економічних відносин Сполученого Королівства та Європейського Союзу

Після закінчення перехідного періоду виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу (день після 31 грудня 2020 року), система економічної співпраці та митної політики Великої Британії та ЄС потребувала швидкої модернізації, щоб запобігти серйозним економічним збиткам та митним труднощам, які могли виникнути для обох сторін.

Українські дослідники Лещенко М. М. та Сахно Т. А. у своїй роботі “Особливості розвитку міжнародних економічних відносин ЄС та Великобританії після БРЕКЗІТу”¹² визначили головним економічним викликом для британської економіки дефіцит певних промислових товарів внаслідок припинення їхнього імпорту. Ще однією економічною проблемою після брекзиту дослідники називають труднощі у поставках пального. Через змінені митні процедури та ускладнення санітарних норм, британські торговці зазнали збитків. Загалом, у своїй роботі дослідники окреслили ризик спадання конкурентоспроможності Сполученого Королівства після брекзиту.

З 1 січня 2021 року Сполучене Королівство почало застосовувати свою першу незалежну тарифну політику - UK Global Tariff¹³, яка прийшла на заміну Єдиного зовнішнього тарифу країн-учасниць Європейського Союзу. Глобальний тариф Великої Британії стосується всіх імпортованих товарів, що в’їжджають

¹² Лещенко, М. М., & Сахно, Т. А. (2025). Особливості розвитку міжнародних економічних відносин ЄС та Великобританії після Брекзиту... С. 262

¹³ UK public sector APIs. *UK Global Tariff (measures as defined). Overview.* URL: <https://www.api.gov.uk/dbt/uk-global-tariff-measures-as-defined/#uk-global-tariff-measures-as-defined>

на територію Сполученого Королівства з іноземних країн, крім випадків, якщо вони мають торговельну угоду з Великою Британією. UK Global Tariff спрямований на гнучкість британської економічної політики, надаючи уряду можливість швидко реагувати на зовнішні економічні виклики з урахуванням власних інтересів. Запроваджений Великою Британією механізм в тому числі мав на меті сприяти захисту внутрішнього виробника від зовнішніх економічних конкурентів та підтримуванню експортно-імпортного балансу.

В період виходу з ЄС та після брекзиту, Велика Британія почала шукати нові ринки збуту, укладати двосторонні торговельно-економічні угоди, розуміючи обмеження в доступі до внутрішнього європейського ринку. Британія не приєдналася до Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), що дало б їй повний доступ до ринку ЄС, надавши перевагу збереженню повного торговельно-економічного суверенітету. Маючи можливість самостійно вирішувати свою економічну політику, після брекзиту Сполучене Королівство розпочало стратегічний процес торговельно-економічної диверсифікації, тобто зменшення своєї залежності від одного давнього торговельного партнера - ЄС.

У праці “Brexit: передумови, наслідки, інтереси та основні вектори міждержавних відносин Великої Британії у сфері торгівлі”¹⁴ Шкурупій О. В., Світлична А. В., Загребельна І. Л., Світлична О. А. прогнозують посилення тісних партнерських зв'язків Сполученого Королівства з країнами Індо-Тихоокеанського регіону до 2023 року. Цей прогноз має місце бути, враховуючи стрімке розширення Великою Британією своїх відносин з третіми країнами після брекзиту.

Хоч альтернативи європейському ринку не знайшлося, Сполучене Королівство взяло до уваги торговельний простір Транстихоокеанського партнерства. Велика Британія подала офіційну заяву на вступ до СРТРР через більше ніж місяць після виходу з ЄС. Після тривалих переговорів, Сполучене

¹⁴ Шкурупій, О. В., Світлична, А. В., Загребельна, І. Л., & Світлична, О. А. (2022). Brexit:... С.17

Королівство підписало протокол про приєднання до СРТПР.¹⁵ Всеосяжна та прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство стала можливістю для Британії отримати нову зону вільної торгівлі та зберегти при цьому повний економічний суверенітет.

Користуючись правом самостійно здійснювати свою торговельну політику з третіми країнами, крім угоди з СРТПР, Велика Британія уклала ще низку угод з іншими державами. Угода про економічне партнерство між Великою Британією та Японією була підписана під час перехідного періоду - 23 жовтня 2020 року.¹⁶ 17 грудня 2021 року Велика Британія підписала Угоду про вільну торгівлю з Австралією (А-UKFTA)¹⁷. Угода про вільну торгівлю між Великою Британією та Новою Зеландією була підписана 28 лютого 2020 року¹⁸. Після довготривалих переговорів, Велика Британія підписала з Індією Торговельну угоду (24 липня 2025 року)¹⁹.

Звичайно, економічне двостороннє партнерство Великої Британії з Європейським Союзом займає найбільшу частку в її загальній економіці ніж будь-яка торговельно-економічна співпраця з “третіми країнами”. Велика Британія залишається критично важливим торговельним партнером для Європейського Союзу. У 2024 році експорт товарів та послуг з Великої Британії до ЄС склав 358 мільярдів фунтів стерлінгів (41% від усього експорту Великої Британії). Імпорт з ЄС склав 454 мільярди фунтів стерлінгів (51% від загального

¹⁵ Government of the United Kingdom. (2023, July 17). *Accession protocol of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) (web version) - not including annexes*. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/accession-protocol-of-the-uk-to-the-cptpp/accession-protocol-of-the-united-kingdom-of-great-britain-and-northern-ireland-to-the-comprehensive-and-progressive-agreement-for-trans-pacific-partne>

¹⁶ Government of the United Kingdom. (2025, June 26). *UK-Japan Comprehensive Economic Partnership Agreement*. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/uk-japan-comprehensive-economic-partnership-agreement>

¹⁷ Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. *Australia-United Kingdom Free Trade Agreement*. URL: <https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/aukfta>

¹⁸ Government of the United Kingdom. (2022, February 28). *UK and New Zealand sign a comprehensive trade deal*. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-new-zealand-sign-comprehensive-trade-deal>

¹⁹ Government of the United Kingdom. (2025, November 25). *UK-India Trade Deal*. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/uk-india-trade-deal>

обсягу експорту для Великої Британії)²⁰ Станом на 2024 рік Велика Британія, випереджаючи Китай (10,7%), посідає друге місце за величиною торгівлі з ЄС (13,1%), після Сполучених Штатів (23,3%)²¹.

Шкурупій О. В., Світлична А. В., Загребельна І. Л., Світлична О. А. акцентують увагу на доцільності виходу Сполученого Королівства з ЄС для її економічного сектора, а саме для укріплення засобів економічного протекціонізму - захисту свого внутрішнього ринку, робочих місць та британських виробників від конкуренції з боку іноземних держав. Як зазначають дослідники, користь брекзиту полягає в усуненні Великою Британією дефіциту балансу торгівлі. Тобто, після британського виходу з ЄС, держава змогла застосовувати механізми протекціонізму та самостійно регулювати баланс свого експорту та імпорту²².

Виходячи з міркувань пристосування до оновленої економічно співпраці з ЄС, забезпечення ефективного функціонування прикордонного контролю та забезпечення контролю за санітарією під час митних процедур, у 2024 році Велика Британія започаткувала нову систему контролю за іноземним імпортом - "Операційна модель прикордонного контролю". У рамках цієї моделі Велика Британія запровадила нові митні та санітарні вимоги, що стосуються всіх імпортованих товарів з країн ЄС, включаючи Ірландію.

Операційна модель прикордонного контролю (ТОМ) почала своє функціонування в два етапи: перший - з 31 січня 2024 року, а другий - з 30 квітня 2024 року. Основний другий етап включає в себе такі заходи перевірки іноземного імпорту:

проводити документальні та ризик-орієнтовані перевірки ідентифікації та фізичні перевірки імпорту з ЄС, за винятком Ірландії;

²⁰ House of Commons Library. (2025, April 22). *Statistics on UK-EU trade*. URL: https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7851/?utm_source

²¹ European Commission. United Kingdom. *EU trade relations with the United Kingdom. Facts, figures and latest developments*. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/united-kingdom_en

²² Шкурупій, О. В., Світлична, А. В., Загребельна, І. Л., & Світлична, О. А. (2022). *Brexit...*C.16

зобов'язати експортерів, що постачають харчову продукцію та товари з Ірландії через сухопутний кордон Великої Британії до ЄС, повідомляти британські органи влади через систему імпорту продукції, тварин, продуктів харчування та кормів - IPAFFS, перш ніж їхній вантаж потрапить до Великої Британії;

запровадити документальні перевірки, ідентифікації в'їзду та інспекційний контроль в портах східного узбережжя Великої Британії транзитних вантажів до Ірландії з країн ЄС²³.

Започаткований митний механізм є суто британським планом адаптації своїх внутрішніх прикордонних процесів до наслідків ключового договору, що регулює британсько-європейську економічну співпрацю - Угоди про торгівлю та співробітництво. В координації зусиль ЄС та Великої Британії 30 грудня 2020 року була підписана Угода Європейського Союзу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про торгівлю та співробітництво, що набула чинності 1 січня 2021 року. Мета угоди полягає в забезпеченні пропорційних умов співпраці в багатьох сферах, особливо в сфері економічно-торговельного співробітництва²⁴.

Угода про торгівлю та співробітництво вміщує ключові положення та правила, які регулюють оновлені відносини сторін, а саме: передбачає нульові тарифи та нульові квоти на всі товари, що відповідають відповідним правилам походження, дозволяє інвесторам з ЄС створювати свої компанії на території Великої Британії та вільно керувати ними в більшості секторів, гарантує, що компанії з ЄС, які вже зареєстровані у Великій Британії, не будуть дискриміновані в процедурах державних закупівель, забезпечує справедливу

²³ Government of Ireland. (2025, August 11). *UK Import Controls: The Border Target Operating Model (TOM)*. URL: <https://www.gov.ie/en/department-of-foreign-affairs/publications/uk-import-controls-the-border-target-operating-model-tom/>

²⁴ European Commission. (2026, May 9). *The EU-UK Trade and Cooperation Agreement*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en#new-partnership-for-our-citizens-security

торгівлю та конкуренцію для компаній ЄС в енергетичному та сировинному секторах, а також для промисловості загалом та інше²⁵.

Угода про торгівлю та співробітництво передувала Угоді про вихід Сполученого Королівства Великої Британії з ЄС, яка набула чинності 1 лютого 2020 року та стала першоосною модернізованих торговельно-економічних та митних відносин Європейського Союзу та Сполученого Королівства. Угода про вихід з ЄС визначила перехідний період, протягом якого Велика Британія залишалась країною-членом ЄС, за винятком її участі в інституціях та права голосу в структурах управління. Цей період переходу був необхідний для визначення всіх аспектів співпраці між сторонами після брекзиту та проведення переговорів щодо Угоди про торгівлю та співробітництво Європейського Союзу та Великої Британії.

Важливою складовою Угоди про вихід залишався процес забезпечення та координації виконання положень угоди, а саме: врегулювання виконання Британією та ЄС своїх фінансових зобов'язань, визначення органу, який буде забезпечувати контроль за виконанням відповідних зобов'язань - Спільного комітету "Європейський Союз - Сполучене Королівство", який створено для ефективного управління та контролю за виконанням Угоди про вихід, а особливо однієї з її частин - Протоколу щодо Ірландії та Північної Ірландії.

Враховуючи політико-географічне положення острова Ірландія, його історичні політичні процеси: Ірландія - країна-член ЄС, а Північна Ірландія - частина Сполученого Королівства, необхідно було запровадити механізм врегулювання спірних торговельних питань, в тому числі питань в митній сфері.

В рамках Угоди про вихід Сполученого Королівства з ЄС, окремим розділом було визначено роль острова Ірландія в оновлених торговельних та митних відносинах, а саме ухвалено Протокол щодо Ірландії та Північної

²⁵ European Commission. United Kingdom. *EU trade relations with the United Kingdom. Facts, figures and latest developments.* URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/united-kingdom_en

Ірландії. Протокол був створений як компроміс, мета якого полягала в захисті ірландської економіки, уникненні жорсткого кордону між двома частинами одного острова та дотримання цілісності єдиного європейського ринку.

Протокол юридично визначив Північну Ірландію частиною митної території Великої Британії, але при цьому зобов'язав її слідувати певним положення законодавства Європейського Союзу, узгоджених з урядом Сполученого Королівства.

Кордон між Ірландією та Північною Ірландією залишається вільним від будь-яких нових перевірок чи митного контролю без врахування вже наявних перевірок, що застосовуються ще до брекзиту. З вищезазначеного випливає те, що товари, які експортуються чи імпортуються з території Північної Ірландії мають вільний доступ до єдиного європейського ринку та до ринку Сполученого Королівства²⁶.

Попри ефективний, на перший погляд, механізм врегулювання процедур перевезення товарів на кордоні між Ірландією та Північною Ірландією, визначений протоколом, постали непередбачені практичні виклики та деякі спірні питання. Повсякденні проблеми, з якими стикаються люди, місцеві громади та підприємства в Північній Ірландії потребували оперативного вирішення.

У лютому 2023 році Європейська Комісія та уряд Сполученого Королівства домовилися про низку рішень, пов'язаних з ірландським питанням та досягли оновленої угоди, що доповнює наявний Північноірландський протокол. Віндзорська рамкова угода - документальна домовленість ЄС та Британії, що вносить корективи та роз'яснення до Протоколу щодо Ірландії та Північної Ірландії.

Віндзорська рамкова угода ґрунтується на таких домовленостях:
спрощення митних процедур для перевірених торговців;

²⁶ Government of Ireland. (2025, April 15). *Protocol on Ireland/Northern Ireland*. URL: <https://www.gov.ie/en/department-of-foreign-affairs/publications/protocol-on-irelandnorthern-ireland/>

уникнення непередбачуваних наслідків застосування правил ЄС щодо податку на додану вартість та акцизного пакету акцій у Північній Ірландії;

спрощення ввезення роздрібних товарів до Північної Ірландії;

спрощення процедури забезпечення постачання нових ліків до Північної Ірландії;

роз'яснення випадків застосування державної допомоги, субсидій та забезпечення чіткості щодо того, як і до кого вони застосовуються;

сприяння подорожам з домашніми тваринами між Північною Ірландією та Великою Британією²⁷.

Головною особливістю Віндзорської рамкової угоди є розділення товарів на ті товари, що ризикують потрапити до єдиного ринку Європейського Союзу та на товари, призначені лише для кінцевого споживання в Північній Ірландії.²⁸

З цієї особливості випливає два способи регулювання переміщення та митних процедур для товарів, що надходять з Великої Британії до Північної Ірландії:

проведення повного митного контролю, розширених санітарних та фітосанітарних перевірок згідно європейських стандартів для товарів, що ризикують потрапити на єдиний європейський ринок;

використання довіреними торговцями чинних домовленостей безперешкодного переміщення товарів, що надходять з Великої Британії та призначені для кінцевого споживання населення Північної Ірландії.

Оновлений підхід врегулювання митних процедур має на меті вирішити незручності, з якими стикаються бізнес та громадяни.

Функціонування Віндзорської рамкової угоди опирається на такі гарантії:

створення надійного процесу авторизації та моніторингу за довіреними торговцями;

²⁷European Council. Council of the European Union. *Windsor Framework explained*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/windsor-framework-explained/>

²⁸ European Commission. (2023, February 27). *Windsor Political Declaration by the European Commission and the Government of the United Kingdom*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/d8600209-5b01-400b-9a86-63e0e04eb304_en?filename=political%20declaration.pdf

обмін даними про переміщення товарів, що дозволяє проводити точну оцінку ймовірних ризиків;

посилення процедури ринкового нагляду, щоб забезпечити гарантії використання та споживання товарів лише в Північній Ірландії;

впровадження відповідного маркування, санітарних та фітосанітарних заходів для переміщення товарів сільськогосподарського та харчового спрямування.

Отже, після брекзиту британсько-європейські відносини потребували швидких змін в механізмах торговельно-економічної та митної співпраці. Для забезпечення цих змін, Велика Британія створила незалежну постбрекзит політику тарифного регулювання. Шукаючи нові торговельні ніші та намагаючись зменшити свою торговельно-економічну залежність від країн Європейського Союзу, Сполучене Королівство розпочало процес укладання двосторонніх торговельних угод та вступило до СРТРР. Для забезпечення прикордонного контролю британський уряд створив ТОМ.

Європейський Союз не започаткував особових механізмів торговельно-економічного співробітництва з Великою Британією за власною ініціативою. У відносинах Європейського Союзу та Сполученого королівства головну роль займає Угода про торгівлю та співробітництво, що регулює тарифну політику, процедури державних закупівель, права британських та європейських компаній, забезпечує справедливість у торговельно-економічних відносинах між сторонами та інше.

Особливістю відносин країн Європейського Союзу та Великої Британії є відносини між Республікою Ірландія та Сполученим Королівством. Між сторонами діє давній та досі чинний вільний прикордонний механізм перевезення товарів. Основоположним договором, що регулює європейсько-британські відносини є Угода про вихід Великої Британії з ЄС. Угода включає в себе Протокол щодо Ірландії та Північної Ірландії. Після брекзиту виникли практичні питання функціонування цієї частини Угоди. Труднощі, що виникли у громадян та підприємців Північної Ірландії було

врегулювання завдяки Віндзорській рамковій угоді, яка корегувала та доповнювала домовленості досягнуті в рамках Північноірландського протоколу.

2.2. Нова політика пересування громадян між Європейським Союзом та Сполученим Королівством

Вихід Великої Британії з Європейського Союзу відзначився не лише необхідністю модернізувати двосторонні економічно-торговельні відносини та врегулювати митні процедури, постбрекзїт справив відчутний вплив на життя пересічних британських та європейських громадян, підприємців, робітників та їхніх сімей.

Угода про вихід Сполученого Королівства з ЄС стала документом-першоосною, що регулював процес перехідного періоду та узгоджував перебування європейських та британських громадян в країнах одне одного, захищаючи їхні права та надаючи їм змогу проживати на території приймаючої держави за певних визначених угодою умов.

В 1-му розділі статті 10 Угоди про вихід Сполученого Королівства з ЄС зазначено, що британські громадяни, які проживають в країнах ЄС, до закінчення перехідного періоду (до 31 грудня 2020 року) можуть проживати там і після цього. Теж саме стосується громадян Європейського Союзу, що проживають в Сполученому Королівстві²⁹.

Тимчасова відсутність британського громадянина в країнах ЄС та відсутність громадянина Європейського Союзу в Сполученому Королівстві до закінчення перехідного періоду є прийнятною та не впливає на право проживання в приймаючій державі. Навіть тривала відсутність до закінчення перехідного періоду не впливає на право постійного проживання.

Наявність дозволу на проживання в приймаючій країні ЄС та прибуття в день закінчення перехідного періоду є достатнім для отримання громадянином

²⁹ European Union. (2019, November 12). *Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community* 2019/C 384 I/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12019W/TXT%2802%29>

Сполученого Королівства можливості залишитися та мати право на проживання у відповідній державі Європейського Союзу.

Угода про вихід містить положення про встановлення кінцевого терміну, до якого громадяни Сполученого Королівства, що проживають у країнах ЄС та члени їхніх сімей повинні подати заявку на отримання нового статусу проживання. При цьому, існують два підходи щодо оформлення британськими громадянами статусу в країнах Європейського Союзу після брекзиту.

У 2-му розділі статті 18 Угоди про вихід визначено право держав Європейського Союзу вимагати від громадян Сполученого Королівства та членів їхніх сімей, що проживають на території країн-членів ЄС подати заявки на отримання оновленого статусу проживання. Такий механізм застосовують держави ЄС з конструктивною схемою проживання.

Існує альтернатива - декларативна схема проживання, яка не включає в себе обов'язкове подання заявок британськими громадянами для продовження дозволу проживання в приймаючій європейській державі. Право на проживання автоматично продовжується дією закону конкретною країною ЄС. Тобто, Угода про вихід регламентує право країн-учасниць Європейського Союзу самостійно обирати механізм дозволу на проживання британським громадянам³⁰.

Держави Європейського Союзу, що запровадили декларативну систему та автоматично надають громадянам Великої Британії право на проживання (за умови їхнього законного проживання та території приймаючої країни до закінчення перехідного періоду): Болгарія, Чеська Республіка, Німеччина, Естонія, Ірландія, Греція, Іспанія, Хорватія, Італія, Кіпр, Литва, Польща, Португалія та Словаччина.

Держави Європейського Союзу, для проживання в яких, громадяни Сполученого Королівства зобов'язані пройти адміністративну формальність - зареєструватися в національних органах влади та подати заявку на отримання

³⁰ European Commission. *Situation as of 1 July 2022. Questions and Answers - the rights of UK nationals under the Withdrawal Agreement.* URL: https://commission.europa.eu/document/download/47766208-64dc-4da5-a051-b5c2317c69ad_en?filename=q-a-uk-citizens-declaratory-countries_en.pdf

нового документа на проживання, щоб засвідчити свій оновлений статус проживання: Бельгія, Данія, Франція, Латвія, Люксембург, Угорщина, Мальта, Нідерланди, Австрія, Румунія, Словенія, Фінляндія та Швеція³¹.

Дослідник Андрій Грубінко у своїй роботі “Зовнішня політика Великої Британії в умовах російсько-української війни (2022-2025 р.р.)” зазначає, що міграційні питання залишаються однією з головних труднощів для Сполученого Королівства, а саме для британського бізнесу, який зазнає додаткових витрат та вимушений пристосовуватися до нових правил співпраці з країнами-партнерами ЄС³².

Автор також акцентує увагу на громадську думку британців. За словами дослідника, який посилається на дані BBC за 2025, вихід Сполученого Королівства з ЄС підтримують 30 % населення країни, тоді як 55 % громадян Великої Британії вважають брекзит помилковим рішенням. Така громадська думка спричинена відсутністю відчутних позитивних змін для британського населення³³.

Угода про вихід спрямована на захист прав європейських, британських громадян та членів їхніх сімей, надаючи їм можливість проживати, навчатися, працювати у Сполученому Королівстві та вільно подорожувати між Великою Британією та ЄС, тобто мати ті ж права, які вони мали до виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу.

Право британських громадян, що проживають в країнах Європейського Союзу на возз'єднання з членами їхніх сімей (подружжя та зареєстровані партнери, батьки, бабусі й дідусі, діти, онуки) підтримується також законодавством ЄС³⁴.

³¹ House of Commons Library. (2023, November 28). *UK-EU Withdrawal Agreement: Implementation of citizens' rights*. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9657/>

³² Hrubinko, A. (2025). *Зовнішня політика Великої Британії в умовах російсько-української війни...* С.91

³³ Так само.С. 91

³⁴European Commission. (2026, May 9). *Citizens' rights*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/relations-united-kingdom/eu-uk-withdrawal-agreement/citizens-rights-0_en

Задля контролю дотримання регламентації Угоди про вихід було створено спеціальні органи моніторингу. У Сполученому Королівстві це The Independent Monitoring Authority for the Citizens' Rights Agreements (ИМА) - Незалежний орган моніторингу виконання Великою Британією своїх зобов'язань щодо прав громадян, а виконання зобов'язань щодо прав британських громадян, що проживають в ЄС контролює Європейська комісія від імені всіх держав-членів Європейського Союзу³⁵.

Угода про вихід також визначає право вільного пересування для прикордонних працівників - осіб, які працюють або є самозайнятими в одній країні, а проживають в іншій. Угода дозволяє британським громадянам працювати в країнах Європейського Союзу, а європейським громадянам в Сполученому Королівстві. Прикордонні працівники, згідно з Угодою про вихід, мають звернутися до національних органів влади за документацією, що засвідчуватиме дотримання відповідних вимог та факт перебування під захистом Угоди про вихід³⁶.

Важливою умовою для прикордонних робітників в тому числі і приватних підприємців, які працювали в Сполученому Королівстві, а проживали в Ірландії або іншій країні ЄС, ЄЕЗ або Шенгенської зони було отримання дозволу на роботу в прикордонній зоні. Основною умовою схвалення такої заявки був доказ того, що особа працювала на території Великої Британії після 1 липня 2021 року.

Отримати дозвіл на роботу в прикордонному регіоні можна було за таких умов: наявність громадянства Європейського Союзу, Швейцарії як країни Шенгенської зони, Норвегії, Ісландії або Ліхтенштейну як країн Європейської економічної зони; проживання в Республіці Ірландія; наявність роботи, включно з самозайнятістю у Великій Британії до 1 січня 2021 року; наявність доказів

³⁵ House of Commons Library. (2023, November 28). *UK-EU Withdrawal Agreement: Implementation of citizens' rights*. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9657/>

³⁶ European Commission. Situation as of 1 July 2022. *Questions and Answers - the rights of UK nationals under the Withdrawal Agreement*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/47766208-64dc-4da5-a051-b5c2317c69ad_en?filename=q-a-uk-citizens-declaratory-countries_en.pdf

перебування у Великій Британії менше ніж 180 днів протягом будь-якого 12-місячного періоду.

В разі перебільшення днів перебування у Сполученому Королівстві прикордонний працівник все ще можете претендувати на отримання дозволу на роботу, якщо повертався до своєї країни принаймні один раз на 6 місяців або двічі протягом 12 місяців.

У випадку недотримання вищеперерахованих умов, громадяни ЄС, окрім Ірландії, громадяни ЄЕЗ або Швейцарії не зможуть отримати дозвіл на роботу в Сполученому Королівстві. Прикордонним-працівникам, які мають намір продовжити роботу на території Сполученого Королівства, тобто громадянам країн ЄС, ЄЕЗ та Швейцарії необхідно подати заявку на отримання дозволу на роботу у Сполученому Королівстві через британську імміграційну схему на основі балів. Важливо зазначити, що громадяни Ірландії не потребують дозволу на прикордонну роботу та можуть перебувати на території Сполученого Королівства без обмежень, згідно з СТА³⁷.

Згідно з переписом населення за 2021 рік після закінчення перехідного періоду, у Сполученому Королівстві проживало близько 5,34 мільйонів громадян Європейського Союзу. Найбільшими національними групами були: громадяни Польщі (понад 1 мільйон осіб), громадяни Румунії (понад 700 тисяч осіб), громадяни Ірландії (понад 400 тисяч осіб). За 2021 рік міграційне сальдо Великої Британії було негативним. Міграція громадян країн-членів ЄС до Сполученого Королівства в середньому становила 85 тисяч осіб за рік³⁸.

Після брекзиту також спостерігалось скорочення кількості європейських студентів в Великій Британії. Станом на 2024 рік лише 22 тисячі молоді з країн Європейського Союзу подали заявки на бакалаврат до британських університетів, що на 58 % менше, ніж у 2020 році - під час перехідного періоду.

³⁷ Citizens Information. *Cross border workers in Ireland*. URL: <https://www.citizensinformation.ie/en/government-in-ireland/ireland-and-the-uk/cross-border-workers/>

³⁸ EU Citizens living in the UK. (2025, Jun 27). *New Research Sheds Light on the Lives of EU Citizens in the UK*. URL: <https://eucitizens.uk/2025/10/10/new-research-sheds-light-on-the-lives-of-eu-citizens-in-the-uk/>

Станом на 2025 рік європейські студенти становили менше ніж 7 % нових іноземних студентів Великої Британії. Наразі близько 100 тисяч громадян Європейського Союзу навчаються в британських вищих навчальних закладах³⁹.

EU Settlement Scheme (EUSS) або Схеми поселення громадян ЄС - це програма британського уряду, яку розроблено для громадян країн Європейського Союзу, Європейської економічної зони, в яку входять всі країни ЄС, а також Ісландія, Ліхтенштейн та Норвегія, громадян Швейцарії, яка входить до Шенгенської зони та членів їхніх родин, які проживають в Сполученому Королівстві. Громадяни вищезазначених країн, що проживали у Великій Британії до брекзиту та з певних причин виїхали, задля отримання продовженого права на проживання мали прибути до Великої Британії 31 грудня 2020 року. Громадяни відповідних країн також мали дотриматися кінцевого терміну подання заявок до 30 червня 2021 року. Схвалення заявки означало отримання статусу постійного або тимчасового резидента Великої Британії, що надавало право проживати, подорожувати, працювати, навчатися та користуватися медичними послугами⁴⁰.

Громадяни Республіки Ірландія не повинні подавати заявки на участь у Схемі врегулювання питань поселення громадян ЄС, щоб продовжувати проживати у Великій Британії.

Станом на 31 грудня 2025 року спеціалістами Схеми врегулювання питань поселення громадян Європейського Союзу було опрацьовано понад 8 мільйонів заявок, включно з 5,8 мільйонами заявок від громадян країн ЄС⁴¹.

Важливо згадати про особливість пересування громадян Сполученого Королівства та однієї з країн-учасниць Європейського Союзу - Республіки Ірландія. Між сторонами діють особливі відносини: громадяни Великої Британії та Ірландії мають можливість спрощено подорожувати в межах Спільної зони

³⁹ EU Citizens living in the UK. (2025, Jun 27)...

⁴⁰ The Border People website. *EU Settlement Scheme*. URL: <https://borderpeople.info/a-z/eu-settlement-scheme.html>

⁴¹ The3million. *EU Settlement Scheme Statistics*. URL: <https://the3million.org.uk/eu-settlement-scheme-statistics>

подорожей (СТА). Цей комплекс домовленостей охоплює Англію, Шотландію, Уельс, Північну Ірландію, Острів Мен та Нормандські острови.

Право користуватися СТА закріплено лише за громадянами Сполученого Королівства та Ірландії. Окрім сфери туризму Спільна зона подорожей (СТА) охоплює також питання міграції. Громадяни Республіки Ірландія та британські громадяни можуть отримати дозвіл на довгострокове проживання та користуватися державними послугами в країнах одне одного без імміграційних обмежень⁴².

Важливо відмітити, що Спільна зона подорожей між Великою Британією та Республікою Ірландія є винятковим та особливим режимом двосторонніх відносин. Угода виникла ще задовго до утворення Європейського Союзу. Ірландія, маючи статус країни-члена ЄС, не входить в Шенгенську зону, що спричинено її бажанням зберегти вільне пересування своїх громадян до Сполученого Королівства і відповідно британських громадян до своєї країни без жорстких кордонів. Європейським Союзом визнано існування особливого режиму британсько-ірландських відносин у міграційній сфері. При цьому Спільна зона подорожей не регламентує перевезення товарів та не стосується митних питань. Ці питання регулюються загальною британсько-європейською Угодою про торгівлю та співробітництво між Європейським Союзом та Сполученим Королівством та угодою, що її доповнює - Вінзорською рамковою угодою.

Професор європейського права в Школі права та управління Дублінського міського університету Федеріко Фаббріні у своїй праці “EU–UK relations after the war in Ukraine: options to re-engage post Brexit” зазначає, що ухвалення Вінзорської угоди спричинили суперечності між партіями Сполученого Королівства щодо домовленостей з ЄС пов’язаних з Північною Ірландією⁴³.

⁴² House of Commons Library. (2023, August 16). *The Common Travel Area and the special status of Irish citizens in UK law*. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7661/>

⁴³ Fabbrini, F. (2025). EU–UK relations after the war in Ukraine: options to re-engage post Brexit...C.1137

Загалом, Федеріко Фаббріні розглядає сучасні відносини між ЄС та Великою Британією з точки зору диференційної інтеграції⁴⁴.

Потреба диференційної інтеграції у співпраці Європейського Союзу та Сполученого Королівства після брекзиту виникає внаслідок необхідності замінити попередні механізми підтримання партнерських зв'язків, що регулювалися європейською системою договорів на оновлені механізми, узгодженні ЄС та нині самостійною у прийнятті рішень Великою Британією. Елементами європейсько-британської диференційної інтеграції є підписання угод, що закріплюють нові принципи відносин між сторонами, створення спільних органів та комітетів для контролю дотримання відповідних угод.

Всі держави-члени Європейського Союзу, а також Ісландія, Ліхтенштейн та Норвегія входять до Європейської економічної зони (ЕЕА). Так званий спільний ринок ЄС функціонує для забезпечення спрощеного пересування товарів, послуг, капіталу між усіма країнами ЕЕА. Європейська економічна зона також забезпечує вільне пересування осіб, що є громадянами держав-учасниць спільного європейського ринку. Право на вільне пересування в межах ЄС надає громадянам відповідних країн та їхнім родинам можливість жити, працювати, створювати бізнес та навчатися без отримання візи або дозволів на проживання.

З вищеприведеного випливає, що громадяни Європейського Союзу, які автоматично входять до ЕЕА, а також громадяни Ісландії, Ліхтенштейну та Норвегії, що входять до Європейської економічної зони, мають право вільно пересуватися та проживати необмежений час в державах-членах ЄС. Для перетину кордону їм необхідний лише проїзний документ - посвідчення особи.

В рамках, визначених ЕЕА, існують певні виключення та обмеження пересування громадян спільної європейської зони. Такі обмеження застосовуються лише у разі серйозних та обґрунтованих випадках, таких як порушення громадського порядку, громадської безпеки або загрози здоров'ю громадян.

⁴⁴ Так само. С.1137

Після виходу Сполученого Королівства з ЄС правила подорожей та види контролю для британських громадян значно змінилися. Після брекзиту Велика Британія автоматично вийшла з Європейської економічної зони, що означало набуття британськими громадяни статусу “громадян третьої країни” та втрату можливості вільного пересуватися країнами Європейського Союзу. Для Сполученого Королівства як і для інших країн, що не входять до Шенгенської зони необхідною умовою знаходження в країнах ЄС стало дотримання визначеного Шенгенською угодою періоду перебування.

У другому розділі статті 6-ї “Умови в’їзду для громадян третіх країн” Шенгенського кодексу про кордони зазначено, що строк запланованого перебування на території держав-членів тривалістю повинен становити не більше 90 днів протягом будь-якого 180-денного періоду.

Головною умовою в’їзду для громадян третіх країн є наявність дійсного проїзного документу. Посвідчення особи (паспорт) повинен відповідати таким критеріям: він має бути виданий впродовж попередніх 10 років; його термін закінчення має бути щонайменше три місяці після запланованої дати виїзду з території держав-членів. Це правило за певних надзвичайних випадках може не застосовуватися⁴⁵.

Громадянам Великої Британії після брекзиту не потрібна віза для коротких поїздок до ЄС або країн Шенгенської зони за умови перебування там не більше 90 днів за 180-денний період. Британські громадяни можуть безвізово подорожувати до вищезазначених країн в межах робочих поїздок, участі в ділових зустрічах чи наукових конференціях, задля отримання медичної допомоги, в межах відвідування країн як туристи, журналісти та інші працівники сфери ЗМІ.

Головною особливістю подорожей громадян третіх країн Шенгенською зоною є однаковий для всіх держав Шенгену окреслений період перебування на

⁴⁵ European Union. (2016, March 23). *Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on a Union Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code) (codification)*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0399>

їхніх територіях. Тобто, громадяни Великої Британії не можуть використати 90 нормованих днів за 180-й період в одній країні Шенгену, відвідавши попередньо іншу країну, що теж входить до Шенгенської зони. Визначений період є спільним для всіх держав-учасниць Шенгенського простору. Громадянин Великої Британії може використати лише визначені 90 днів незалежно від того, скільки країн Шенгену він має намір відвідати. Тривалість перебування в країні ЄС залежить від того, чи входить вона до Шенгенської зони.

В Шенгенську зону входять такі країни: Австрія, Бельгія, Болгарія, Хорватія, Чехія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ісландія, Італія, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція та Швейцарія.

Варто зазначити про особливості подорожей британців та інших громадян третіх країн до Кіпру - країни-учасниці Європейського Союзу, яка при цьому не входить в Зону вільного пересування. Хоч Кіпр і не входить до Шенгену, країна має власний ліміт перебування третіх країн на своїй території, а саме 90 днів за 180-й період. Перебування в Республіці Кіпр до 90 дозволених днів впродовж 180-денного періоду не впливає на кількість днів, які громадяни Сполученого Королівства можуть використати в країнах Шенгену⁴⁶. Це правило не стосується громадян країн Європейського Союзу та Європейської економічної зони, а також Швейцарії, які можуть перебувати на Кіпрі необмежений період.

В разі, якщо громадянин Сполученого Королівства або громадянин іншої третьої країни має намір залишитися в республіці Кіпр більше ніж на 90 визначених днів, він зобов'язаний повідомити про це Імміграційний департамент Кіпру та подати офіційну заявку на продовження терміну перебування.

Отже, важливою сферою оновлення європейсько-британських відносин після брекзиту стало пересування громадян Сполученого Королівства та

⁴⁶ Government of the United Kingdom. *Travelling to the EU and Schengen area*. URL: <https://www.gov.uk/travel-to-eu-schengen-area>

Європейського Союзу. Основні нюанси пересування європейських та британських громадян були описані в Угоді про вихід, яка мала на меті захистити права громадян, які офіційно проживали на території приймаючої країни до закінчення перехідного періоду. Угода про вихід також визначала процедуру продовження перебування в приймаючій країні Європейського Союзу для британських громадян.

Важливою особливістю, що регулювала цей процес, була різниця державних схем проживання різних європейських держав. Саме конструктивна чи декларативна схеми визначали механізми продовження перебування в країнах ЄС для громадян Сполученого королівства. Європейські держави, в яких запроваджено конструктивну систему, мають право вимагати подання офіційних заяв на продовження перебування на своїх територіях. Країни Європейського Союзу, в яких функціонує декларативний підхід, автоматично продовжують перебування для тих громадян Сполученого Королівства, які офіційно проживали на їхніх територіях до кінця перехідного періоду. Єврейський Союз та Велика Британія спільно здійснюють контроль за виконанням Угоди про вихід за допомогою своїх спеціальних структур: Європейської комісії та Незалежного органу моніторингу угод та прав громадян.

Угода про вихід декларувала захист прав сімей британських громадян, що проживають на територіях держав-членів Європейського Союзу із забезпеченням їхнього права на возз'єднання з родичами. Окремим розділом в Угоді про вихід зазначені права прикордонних європейських та британських робітників з нюансами та правилами їхнього перебування в приймаючих державах Європейського Союзу та на території Сполученого королівства. Запроваджена британським урядом схема поселення громадян ЄС визначає механізми продовження перебування громадян країн ЄС, ЄЗ та Шенгенської зони на території Сполученого Королівства. Туристичні подорожі британських громадян Шенгенською зоною можливі за дотриманням правила перебування "90 днів за 180-денний період" на території приймаючої держави Європейського

Союзу. Хоч Кіпр не входить до Шенгену, уряд має ідентичне правило перебування на своїй території для громадян третіх країн і в тому числі громадян Великої Британії.

Узагальнюючи викладене у 2-му розділі, під час та після брекзиту Сполучене Королівство та Європейський Союз запроваджували нові механізми оновлення двосторонніх відносин в ключових для їхньої співпраці торговельно-економічній, митній сферах та сфері пересування громадян. Враховуючи практичні виклики та незручності громадян, що виникли внаслідок функціонування Протоколу про Ірландію та Північну Ірландію як частини Угоди про вихід, уряди країн ЄС та британський уряд створили новий механізм покращення реалізації північноірландського питання - Віндзорську рамкову угоду.

РОЗДІЛ 3

ПАРТНЕРСЬКА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІСЛЯ БРЕКЗІТУ

3.1. Політика ЄС та Сполученого Королівства Великої Британії щодо України

Незважаючи на вихід Великої Британії з ЄС, співпраця з Європейським Союзом залишається провідним вектором зовнішньої британської політики. Особливо необхідність європейсько-британської кооперації зросла після повномасштабного вторгнення.

Після брекзиту відносини Європейського Союзу та Сполученого Королівства Великої Британії модернізувалися не лише в економічно-торговельній сфері, але й не менш важливій - у сфері безпеки та оборони. Розуміючи поточну геополітичну ситуацію та необхідність забезпечення власної національної безпеки, сторони реалізують свої прагнення до врегулювання війни в Україні та захисту Європи через співпрацю та взаємні домовленості.

Як зазначив дослідник та директор економічних і соціальних програм Центру Разумкова Юрчишин В. М. у своїй праці “Оновлення світових макроекономічних та інституційних тенденцій. Українські впливи” Велика Британія залишається “зовнішньою” силою ЄС та стійкою до ризиків “втоми від війни”. Сполучене Королівство має певні стратегічні переваги, а саме кращі політичні відносини зі Сполученими Штатами ніж з країнами європейського континенту, а також Велика Британія підтримує широке міжнародне партнерство з понад 56 незалежними державами. Дослідник також звертає увагу

на зміцнення тенденції європейсько-британської співпраці в умовах російсько-української війни⁴⁷.

Постійне структуроване співробітництво (PESCO) є основою оборонної політики Європейського Союзу. PESCO ґрунтується на співпраці між 27 державами-членами ЄС в сфері оборони. Країни-члени ЄС спільно удосконалюють свої оборонні можливості, погоджують інвестиції в оборонну промисловість, покращують оперативну готовність та стійкість своїх збройних сил, а також беруть участь у спільних проєктах⁴⁸.

У своїй роботі “Британсько-європейська безпекова та оборонна співпраця в умовах Пост-Brexit на тлі російської агресії проти України” український аналітик та дослідник Євген Лузан зазначає, що PESCO може виступити в ролі так званого “військового Шенгену” за умови схвалення пропозиції Європейської Комісії щодо спрощення процедури транспортування європейських військ в межах Союзу⁴⁹.

В Постійному структурованому співробітництві PESCO за координації Ради Європейського Союзу в окремих проєктах та у виняткових випадках можуть брати участь треті країни. Велика Британія як постійний член Ради Безпеки ООН, відданий союзник НАТО, а також член G7 та G20, є важливим партнером ЄС у сфері миру, безпеки та оборони⁵⁰.

У липні 2022 року Велика Британія була запрошена Європейським Союзом приєднатися до проєкту PESCO “Військова мобільність”, що спрямований на вдосконалення національних заходів для пришвидшення ефективності

⁴⁷ Якименко, Ю., Юрчишин, В., Сунгуровський, М., Бажал, Ю., Зимовець, В., & Рябцев, Г. (2025)...С.28

⁴⁸ European Council. Council of the European Union. (2022, November 15). *PESCO: the UK will be invited to participate in the Military Mobility project*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/15/pesco-the-uk-will-be-invited-to-participate-in-military-mobility-project/>

⁴⁹ Лузан, Є. Б. (2025). Британсько-європейська безпекова та оборонна співпраця...С.148

⁵⁰ Government of Ireland. (2025, May 19). *UK-EU security and defence partnership*. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/682afcf02662c6f8ec243f1/UK_EU_Security_and_Defence_Partnership.pdf

військової мобільності через кордони в межах ЄС⁵¹. Попри готовність Сполученого Королівства взяти участь в проєкті, виникли певні практичні труднощі. Участь Великої Британії як третьої країни можлива тільки за певних умов. Третя країна не може мати впливу на жодну з країн ЄС. Тобто, беручи участь в PESCO, Сполучене Королівство не має права накладати обмеження, що стосуються закупівлі озброєння, досліджень та розвитку можливостей, використання та експорту зброї чи можливостей і технологій на жодну з європейських держав.

На думку Великої Британії, така умова участі в проєкті недопустима, оскільки третя країна фактично повинна відмовитися від своїх прав на інтелектуальну та матеріальну власність, яку вона надає Європейському Союзу в рамках проєкту військової мобільності. Постає питання унеможливлення запровадження Великою Британією експортного контролю на власні продукти та технології, надані в користування європейцям⁵².

Підтримання безпеки та миру в Європі - спільна мета Європейського Союзу та Сполученого Королівства, задля якої сторони тісно співпрацюють у своїй підтримці України, зокрема через Контактну групу з питань оборони України (UDCG), так званого формату Рамштайн.

Окрім спільних зусиль в рамках UDCG, сторони мають свої власні ініціативи допомоги Україні. Європейський Союз 17 жовтня 2022 року ініціював програму військової допомоги Україні (EUMAM Ukraine), що спрямована на укріплення можливостей та потенціалу Збройних Сил України задля захисту територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів та стримування збройної агресії Росії або інших потенційних країн-агресорів. Програма EUMAM функціонує із залученням третіх сторін⁵³.

⁵¹ House of Commons Library. (2022, November 21). *EU Permanent Structured Cooperation (PESCO): a future role for UK defence?* URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9058/>

⁵² Scazzieri, L. (2025, March 7)...

⁵³ EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. *EUMAM Ukraine*. URL: https://www.eas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260

Велика Британія в свою чергу 26 червня 2022 року ініціювала навчальну програму INTERFLEX для українських військових. Окрім забезпечення навчання військовослужбовців, Сполучене Королівство також забезпечує військові можливості та обладнання України, такі як безпілотники, системи протиповітряної оборони та боєприпаси⁵⁴. Співпраця ЄС та Сполученого Королівства в рамках їхніх ініціатив INTERFLEX та EUMAM надала Україні понад 120 000 підготовлених військових спеціалістів⁵⁵.

19 травня 2025 року в Лондоні відбувся перший двосторонній саміт Європейського Союзу та Великої Британії вже в оновлених для Сполученого Королівства умовах співпраці - поза ЄС. Президент Європейської ради Урсула фон дер Ляєн та президент Європейської ради Антоніо Коста зустрілися з прем'єр-міністром Великої Британії Кіром Стармером для обговорення співпраці заради миру та безпеки в Європі. Сторони визначили стратегічний напрям співпраці в поточних політичних реаліях - війни в Україні⁵⁶.

Фактично, травневий саміт ознаменував собою початок оновленої форми двостороннього безпекового партнерства, в рамках якого ЄС та Британія співпрацюють вже не в форматі єдиного союзу, а як дві зацікавлені в регулюванні конфлікту та забезпечення миру в Європі сторони.

Результатом саміту стало підписання угоди між Європейським Союзом та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії про партнерство в галузі безпеки та оборони, що полягає в налагодженні більш тісних механізмів діалогу та консультацій для сприяння обміну інформацією в сфері забезпечення безпеки.

В тексті документу про партнерство в галузі безпеки та оборони визначне місце посідає безпекова ситуація в Україні. Сторони узгодили двосторонню співпрацю щодо російсько-української війни. Основними постулатами, на яких ґрунтується співпраця між ЄС та Сполученим Королівством було визначено:

⁵⁴ Government of Ireland. (2025, June 26). *Operation Interflex reaches a three-year milestone*. URL: <https://www.gov.uk/government/news/operation-interflex-reaches-three-year-milestone>

⁵⁵ EU Military Assistance Mission in support of Ukraine...

⁵⁶ European Council. Council of the European Union. (2025, May 19). *EU-UK summit*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2025/05/19/>

просування та захист універсальних цінностей, повага до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, а також прав людини⁵⁷.

Фінансова підтримка Європейського Союзу та Сполученого Королівства є невід'ємною складовою підтримки України в її опорі проти російської збройної агресії. Європейський Союз був одним з перших, хто надав Україні військову допомогу після початку повномасштабної війни. 28 лютого 2022 року Рада Європейського Союзу прийняла рішення про надання Україні фінансування у розмірі 1 840 000 000 євро. В травні 2022 року Рада ЄС ухвалила рішення про надання військового обладнання та платформ, призначених для доставки летальної зброї Збройним силам України⁵⁸. В період між 2022 і 2025 роками Європа надала Україні загалом 167 мільярдів євро допомоги⁵⁹.

Сполучене Королівство є одним з ключових українських донорів. Станом на 2025 рік Велика Британія надала Україні грошову підтримку у розмірі більше 18 мільярдів фунтів стерлінгів (більше 20 мільярда євро). З цієї загальної суми фінансування 10,8 мільярда фунтів стерлінгів (більше 12 мільярда євро) виділено на військову допомогу⁶⁰.

На думку доктора історичних наук та професора Західноукраїнського національного університету Андрія Грубінко, роль Великої Британії в підтримці України спрямована на зміцнення амбіцій британських політичних еліт, що мають на меті розширити свій міжнародний вплив. Дослідник зазначає, що внаслідок брекзиту Сполучене Королівство втратило постійну можливість

⁵⁷ The Diplomatic Service of the European Union. (2025, May 19). *Security and Defence: EU and UK conclude a Security and Defence Partnership*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/security-and-defence-eu-and-uk-conclude-security-and-defence-partnership_en

⁵⁸ Bartoloni, M. E. (2022, July 8). First-Ever EU Funding of Lethal Weapons: 'Another Taboo Has (Lawfully) Fallen'. *European Papers. A Journal of Law and International*. URL: <https://www.europeanpapers.eu/europeanforum/first-eu-funding-of-lethal-weapons-another-taboo-has-lawfully-fallen>

⁵⁹ Statista. *Ranking of European countries by aid provided to Ukraine between January 2022 and June 2025, by type of aid*. URL: https://www.statista.com/statistics/1499394/european-aid-to-ukraine-by-country/?srsltid=AfmBOorKuJpEalW27PxsK80lXQrc6Fj1Zbbt4U-v1eIG_xT2qc2UEuo

⁶⁰ Mills, C. (2025, May 2). Detailed timeline of UK military assistance to Ukraine (February 2022 to present). *House of Commons Library*. URL: <https://unredacted.uk/downloadPDF.php?file=20250502-HOCL-Report-11490.pdf> C.7

демонструвати себе залученим до глобальних процесів, насамперед у європейському континенті. Андрій Грубінко називає вищевказане однією з ключових причин активної британської підтримки України. Професор також зазначає посилення позиції британської громадськості в розумінні важливості збереження української державності для власної національної та глобальної безпеки в цілому⁶¹.

Важливе місце в підтримці України Європейським Союзом та Великою Британією посідає питання ухвалення санкцій проти Російської Федерації. 20 травня 2025 року Європейський Союз запровадив свій 17-й пакет санкцій проти Росії. Санкційний комплекс включає заходи, спрямовані на обмеження доходів Росії від енергетичної галузі та обмеження російського доступу до ключових військових технологій. 17-й санкційний пакет проти РФ є найбільшим за всю історію комплексом заходів, що спрямований проти так званого “тіньового флоту” Росії. Санкційний пакет спрямований на збільшення кількості російських суден, яким заборонений доступ до портів та накладення обмежень на морські послуги для РФ⁶².

Сполучене Королівство станом на 2025 рік також оголосило широкомасштабні санкції проти Росії у відповідь на здійснену РФ найбільшу за всю історію російсько-української війни атаку на Україну безпілотниками. До санкційного списку потрапило 100 російських об'єктів військового, енергетичного та фінансового секторів⁶³. Станом на жовтень 2025 року Сполучене Королівство наклало санкції на 4 найбільших російських нафтовидобувних компаній. Велика Британія надала 16,5 мільйонів фунтів

⁶¹ Hrubinko, A. (2025). *Зовнішня політика Великої Британії в умовах російсько-української війни...* С.99

⁶² European Council. Council of the European Union. (2025, May 20). *Russia's war of aggression against Ukraine: EU agrees 17th package of sanctions*. URL: <https://www.ukdefence.com/knowledge/news/sanctions-against-russia-eu-introduces-17th-package-of-sanctions-and-uk-implements-further-wide-reaching-measures/>

⁶³ Government of the United Kingdom. (2025, May 19). *Prime Minister to announce largest ever sanctions package targeting shadow fleet as UK ramps up pressure on Russia*. URL: <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-to-announce-largest-ever-sanctions-package-targeting-shadow-fleet-as-uk-ramps-up-pressure-on-russia>

стерлінгів (більше 18 мільйонів євро) на підтримку України у розслідуваннях воєнних злочинів РФ⁶⁴.

З моменту російського повномасштабного вторгнення в Україну Європейський Союз та Сполучене Королівство, окрім фінансування українських військових витрат та запровадження санкцій проти РФ, надають Україні велику кількість гуманітарної допомоги та допомогу у сфері захисту цивільного населення.

З лютого 2022 року Європейська Комісія виділила Україні понад 1,4 мільярда євро на програми гуманітарної допомоги: 485 мільйонів євро у 2022 році, 300 мільйонів євро у 2023 році, 165 мільйонів євро у 2024 році та 220 мільйонів євро у 2025 році⁶⁵.

В свою чергу Сполучене Королівство як один із провідних донорів України з початку повномасштабного вторгнення РФ станом на 2025 рік надало Україні гуманітарну допомогу на суму до 577 мільйонів фунтів стерлінгів (666 мільйонів євро)⁶⁶.

З квітня 2023 року Україна є державою-учасницею Механізму цивільного захисту ЄС - міжнародної координаційної оперативної допомоги при надзвичайних ситуаціях. Головна мета Механізму цивільного захисту укріплення співпраці між державами-членами Європейського Союзу у сфері цивільного захисту населення та підвищення ефективності готовності до надзвичайних ситуацій, в тому числі збройних конфліктів та війн⁶⁷.

Європейський Союз надає допомогу Україні у забезпеченні її критично важливим аварійним обладнанням для населення, залучивши свої власні ресурси з rescEU - системи стратегічних резервів ЄС. До комплексу допомоги в

⁶⁴Government of the United Kingdom. (2026, March 9). *UK support to Ukraine: factsheet*. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-support-to-ukraine-factsheet/uk-support-to-ukraine-factsheet>

⁶⁵ European Commission. *European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Ukraine*. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en

⁶⁶ Government of the United Kingdom. (2026, March 9)...

⁶⁷ European Commission. *European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Ukraine*. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en

сфері енергетики Україні було надано: генератори, медичне обладнання, тимчасові укриття, станції очищення води внаслідок прориву дамби Нової Каховки та спеціалізоване обладнання для боротьби з ризиками для громадського здоров'я, такими як хімічні, біологічні, радіологічні та ядерні загрози⁶⁸.

Допомога Європейського Союзу спрямована також на підтримку України у відновленні, реконструкції та модернізації. 28 лютого 2024 року Рада Європейського Союзу ініціювала новий механізм підтримки України - Ukraine Facility. Механізм набув чинності 1 березня 2024 року. Ukraine Facility є ключовим інструментом європейської стратегії вирішення викликів та наслідків війни в Україні. Цей спеціальний інструмент вміщує фінансову допомогу від ЄС загальним обсягом 50 млрд євро заплановану на 2024 - 2027 роки⁶⁹.

Головними цілями програми Ukraine Facility є:

допомога з реконструкцією та відновленням життєво важливої інфраструктури, а також з покращенням економічної ситуації в Україні та підвищенням стійкості українського суспільства;

підтримка реформ в Україні на шляху до її вступу в Європейський Союз: надання Україні допомоги та стимулів для впровадження відповідних реформ, сприяння узгодженню законодавства України з європейськими стандартами та цінностями;

підтримка потреб у фінансуванні: забезпечення сталості основних, необхідних Україні послуг навіть в умовах війни та економічної нестабільності;

мобілізація інвестицій ЄС: надання Україні інвестицій задля прискорення економічного відновлення та сталого зростання, забезпечення України необхідними інструментами, що стимулюватимуть її довгострокове процвітання;

⁶⁸ European Council. Council of the European Union. *Humanitarian aid and civil protection support for Ukraine*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ukraine-solidarity-humanitarian-aid/>

⁶⁹ European Commission. *The Ukraine Facility. Supporting Ukraine's recovery, reconstruction, and path towards EU accession*. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en

підтримка українського суспільства: надання допомоги Україні в гуманітарній сфері, сприяння соціальній згуртованості та інклюзивності в українському суспільстві⁷⁰.

Сполучене Королівство сприяє покриттю витрат України у реконструкції критично важливих проєктів через внески до Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій (MIGA), що входить до групи Світового банку, та до Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), тим самим покращуючи економічно-торговельну та інвестиційну ситуацію в Україні⁷¹.

UK Export Finance - це експортно-кредитне агентство Сполученого Королівства та урядове відомство, що співпрацює разом з Міністерством бізнесу та торгівлі Великої Британії як невід'ємна частина її стратегії та діяльності. Після початку російсько-української війни, британське експортно-кредитне агентство надає підтримку Україні в фінансуванні проєктів відбудови, оборони та реконструкції, надаючи гарантії та страхування британським компаніям, які постачають товари та послуги Україні, необхідні для відновлення її інфраструктури, економіки та сфери енергетики. UK Export Finance є одним з ключових інструментів, на який британський уряд витрачає понад 3,5 мільярда фунтів стерлінгів (більше 4 мільярдів євро) задля експортного фінансування проєктів реконструкції та оборони України⁷².

За допомогою British International Investment - британської установи з фінансування розвитку, яка співпрацює з Європейським банком реконструкції та розвитку, для України стає доступним фінансування критично важливого імпорту та експорту⁷³.

В лютому 2025 року Сполучене Королівство запустило флагманську програму SPIRIT для покращення соціального відновлення в Україні. В рамках цієї програми уряд Великої Британії співпрацює з урядом України, ЮНІСЕФ та Світовим банком. SPIRIT вміщує 25 мільйонів фунтів стерлінгів (28 мільйонів

⁷⁰ European Commission. *Enlargement and Eastern Neighbourhood. Ukraine Facility*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/ukraine-facility_en

⁷¹ Government of the United Kingdom. (2026, March 9)...

⁷² Так само.

⁷³ Так само.

євро) для фінансування та підтримки інклюзивного та сталого соціального захисту в Україні.

Мета програми - закласти основу для захисту суспільства, що задовольнятиме потреби громадян України у всій їхній різноманітності, включаючи людей з інвалідністю, ветеранів та інші вразливі групи, що постраждали від війни.

Можна виділити три основні пріоритети програми SPIRIT:

поліпшення умов доступу до якісних соціальних послуг на рівні громади та сім'ї для щонайменше 10 000 сімей з дітьми у 10 регіонах України, що включає в себе надання грантів представникам громадянського суспільства та місцевим громадам у співпраці з Міністерством соціальної політики для забезпечення можливостей надання соціальних послуг територіальним спільнотам;

створення Управління соціального відновлення при Міністерстві соціальної політики сім'ї та єдності України задля просування реформ, покращення координації в секторі соціального захисту та підвищення можливостей співпраці з міжнародними фінансовими установами та партнерами з розвитку. З допомогою Управління соціального відновлення уряд України зможе оперативно реагувати на демографічні виклики, надавати соціальну допомогу з урахуванням інклюзивних потреб найбільш вразливих громадян, що своєю чергою забезпечить розвиток надійної та інклюзивної системи соціального захисту в Україні;

введення низки ініціатив у секторах охорони здоров'я, економіки та соціального забезпечення, що спрямовані на сприяння пріоритетів соціального відновлення та інклюзивної соціальної допомоги в Україні. Мета впроваджених проєктів полягає в тестуванні нових механізмів надання Україною соціальних послуг населенню з урахуванням потреб інклюзивної групи громадян⁷⁴.

⁷⁴ Government of the United Kingdom. (2025, February 7). *The UK launches flagship SPIRIT programme to drive social recovery in Ukraine*. URL: <https://www.gov.uk/government/news/the-uk-launches-flagship-spirit-programme-to-drive-social-recovery-in-ukraine>

Важливою складовою забезпечення різнобічної підтримки України під час війни є сфера енергетики, а саме енергетична безпека. Європейський Союз з 2022 року виділив Україні 2,3 мільярда доларів США на сферу енергетичної безпеки, переважно через Фонд енергетичної підтримки України та Механізм цивільного захисту Союзу (UCPM)⁷⁵.

Сполучене королівство виділило Україні понад 490 мільйонів фунтів стерлінгів (більше 565 мільйонів євро) на енергетичну безпеку та стійкість, що включає в себе гранти, негрошову підтримку та гарантії позик. Також Великою Британією було виділено 173 мільйони фунтів стерлінгів (до 200 мільйонів євро) до Фонду підтримки енергетики України для підтримки ремонту, захисту та виробництва електроенергії⁷⁶.

Підтримка дослідницької діяльності України та забезпечення можливостей для українських суб'єктів досліджень та інновацій становить один з напрямків сприяння Європейського Союзу та Сполученого Королівства. З 9 червня 2022 року Україна залучена до програми “Горизонт Європа” - європейської програми досліджень та інновацій та до програми “Євратом” - програми навчання та досліджень. Наразі українські науковці та зацікавлені суб'єкти науки можуть брати участь в цих програмах.

Європейською Комісією у грудні 2023 року був створений спеціальний офіс програми “Горизонт Європа” в Україні, головне завдання якого полягає в активному просуванні фінансування Європейського Союзу, сприянню технічної допомоги українським дослідникам та новаторам, а також зміцненні мереж між українськими та європейськими інституціями⁷⁷.

Сполучене Королівство сприяє українським науковцям та дослідникам за допомогою своєї програми “Дослідники в небезпеці”, створеної в 2022 році.

⁷⁵ The European External Action Service. (2026, April 22). EU Assistance to Ukraine (in U.S. Dollars). URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/eu-assistance-ukraine-us-dollars_en?s=253

⁷⁶ Government of the United Kingdom. (2026, March 9)...

⁷⁷ European Commission. *Specific support for Ukrainian research and innovation*. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/europe-world/international-cooperation/association-horizon-europe/ukraine_en

Мета програми полягає в підтримці науково-технічного та дослідницького секторів України: надання фінансування українським вченим та дослідникам задля сприяння покращення умов їхньої роботи у Великій Британії. Програма визначає науково-технічний сектор як ключовий інструмент відновлення та зміцнення економіки України, а також можливість розширення партнерства шляхом створення робочих місць у Великій Британії⁷⁸.

Отже, попри виклики ЄС та Великої Британії в безпеково-оборонній сфері та неузгоджені питання щодо участі Великої Британії в проєктах та ініціативах Європейського Союзу, сторони солідарні в своїй підтримці України. Підтримка України проявляється більшою мірою в індивідуальних військових програмах ЄС та Сполученого Королівства. Особлива потреба у двосторонній кооперації постала внаслідок російсько-української війни. PESCO є важливим інструментом оборонної співпраці країн ЄС. В рамках постійного структурованого співробітництва функціонує проєкт “Військова мобільність”, що має на меті забезпечити ефективне пересування військових сил країн-учасниць ЄС в межах їхніх спільних кордонів. Велика Британія як важливий безпековий партнер ЄС не змогла брати участь в PESCO через певні суперечки щодо справедливості потенційного використання її ресурсів в рамках ініціативи.

Перший в історії двосторонній саміт між ЄС та Сполученим Королівством у 2025 ознаменував початок спільної координованої оборонної співпраці задля забезпечення підтримки України та сприяння миру на європейському континенті. Європейський Союз та Сполучене Королівство підтримують оборонні зусилля України в рамках своїх спеціальних проєктів: EUMAM Ukraine та INTERFLEX. В своїй підтримці та солідарності Україні, сторони впроваджують санкції проти РФ в критично важливій для неї сфері - енергетичній та надають значну фінансову допомогу українському уряду задля

⁷⁸ Government of the United Kingdom. (2022, June 28). *New UK package offers a lifeline to Ukrainian researchers and entrepreneurs*. URL: <https://www.gov.uk/government/news/new-uk-package-offers-a-lifeline-to-ukrainian-researchers-and-entrepreneurs>

реконструкції та модернізації України. Запроваджений ЄС механізм Ukraine Facility та експортно-кредитне агентство Великої Британії UK Export Finance сприяють відновленню та ремонту української інфраструктури. Ukraine Facility також надає підтримку Україні в її реформуванні згідно з європейськими стандартами.

Європейський Союз та Велика Британія допомагають українським науковцям та дослідникам в рамках своїх проєктів “Горизонт Європа”, “Євратом” та “Дослідники в небезпеці”.

3.2. Співпраця ЄС та Сполученого Королівства Великої Британії у сферах безпеки і оборони: партнерські відносини зі США

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну загострилось питання налагодження двостороннього діалогу та превентивного партнерства між Європейським Союзом та Сполученим Королівством у сфері безпеки та оборони, а також постало питання зміцнення механізмів та інструментів загальної колективної безпеки з головним партнером ЄС та Великої Британії - США.

Наразі пріоритетним завданням Європейського Союзу та Сполученого Королівства є підтримка України в її боротьбі зі збройною агресією РФ. Для цього сторони спільно та індивідуально співпрацюють зі своїм політичним та оборонним союзником Сполученими Штатами в напрямках посилення власної оборони та допомоги Україні.

Сполучені Штати Америки - наддержава з найбільшою в світі економікою, потужною армією та чисельними інноваціями. Сполучені Штати є другою країною в світі з володіння ядерної зброї. В сучасних нестабільних політичних реаліях, а саме затяжної війни в Україні для Європейського Союзу та Сполученого Королівства США становлять головний політичний інтерес. Сполучені Штати відіграють роль вирішального партнера у сфері оборони та безпеки Великої Британії та ЄС.

У своїй монографії “Європейський Союз після Brexit: продовження історії” Грубінко А.В. та Мартинов А.Ю, посилаючись на Джульєтто К’єза - экс-депутата Європейського Парламенту, вказують на роль ЄС як впливового міжнародного гравця навіть в умовах часткової гегемонії Сполучених Штатів та тотальної американської переваги у багатьох сферах. З вищевикладеного випливає поняття “коопераційна біполярність” між США та Європейським

Союзом, яка є позитивним явищем та може забезпечити формування стабільної та безпечної міжнародної системи⁷⁹.

Коопераційна біполярність в сучасних умовах двостороннього американсько-європейського партнерства на тлі війни в Україні визначає США та ЄС двома центрами сили, які задля досягнення спільної оборонної мети - забезпечення глобального миру, надають перевагу співпраці, а не конкуренції.

Грубінко А.В. та Мартинов А.Ю. згадують думку авторитетного соціолога Ральфа Дарендорфа, який підкреслює важливість США як ключового гаранта європейської та глобальної безпеки⁸⁰.

Одним з ключових партнерів ЄС залишається Велика Британія, що в минулому була однією з країн-членів Європейського Союзу, а зараз є самостійним партнером ЄС. Сторонами було визначено глобальні пріоритети та спільні стратегічні інтереси в рамках першого в історії після брезіту двостороннього саміту ЄС та Великої Британії. Результатом зустрічі стала підписана сторонами угода про Партнерство у сфері безпеки та оборони, яка має на меті укріпити зв'язки ЄС та Британії з питань обороноздатності та спільного захисту від зовнішніх загроз, які потенційно можуть виникнути на тлі загострення війни в Україні.

Угода про Партнерство відкрила Сполученому Королівстві шлях до участі у спільних оборонних закупівлях Європейського Союзу, а саме в ініціативі “Дії безпеки для Європи”. З 27 травня 2025 року був створений, а 29 травня 2025 року набрав чинності новий європейський механізм фінансування оборонної промисловості країн-членів Європейського Союзу. SAFE - це оборонний фонд ЄС, що надає позики для держав-учасниць на суму до 150 мільярдів євро. Ухвалена ініціатива є винятковою та створеною як відповідь на загрозу європейському регіоні через війну в Україні.

Оскільки Сполучене Королівство вже не є членом ЄС, отримання позик SAFE на правах країни-члена не є можливим. Незважаючи на це, Велика

⁷⁹ Грубінко, А. В. (2021)...С.91

⁸⁰ Так само. С.94

Британія може долучитися до закупівель в рамках підписаної з Європейським Союзом угоди про Партнерство у сфері безпеки та оборони. Наразі умови такої участі перебувають на етапі переговорів. За словами Президента Європейської Комісії Урсули фон дер Ляєн ключові аспекти, які потрібно узгодити стосуються бюджетних внесків, взаємного доступу до ринку та правил безпеки поставок.

Між сторонами постали протиріччя в розумінні рівнозначності участі Великої Британії в ініціативі. Положення європейського фонду SAFE для третіх сторін, що бажають брати участь в ініціативі передбачає “справедливий баланс між внесками та вигодами третьої країни”. Згідно з цим, Сполучене Королівство має сплатити фінансовий внесок Брюсселю в разі укладання вигідних угод британськими компаніями, що отримували позики від ЄС. В свою чергу Велика Британія вважає це положення спірним, а фінансовий внесок вважає можливим лише за доступ до закупівель ЄС⁸¹.

Варто відмітити, що саміт став важливою основою для подальшого зближення ЄС та Великої Британії. Під час травневої зустрічі Сполучене Королівство висловило готовність до узгодження своїх відповідних законів з правовою базою ЄС, що говорить про визнання авторитету Суду ЄС та бажання Сполученого Королівства співпрацювати з Європейським Союзом в питаннях безпеки та оборони⁸².

Сполучені Штати становлять важливий геополітичний інтерес Великої Британії. США та Сполучене Королівство мають спільний механізм запобігання потенційним загрозам - “П’ять очей”, який функціонує в умовах взаємного володіння та поширення між країнами-членами розвідданими з широкого кола питань безпеки. “П’ять очей” - розвідувальний альянс, що бере свій початок з часів Другої світової війни. Спочатку альянс був лише в форматі двосторонньої співпраці Сполучених Штатів та Великої Британії. Сторони обмінювалися даними своїх розвідок. Після війни до них приєдналися три

⁸¹ UK in a Changing Europe. (2025, September 8). *Explainer: Security Action for Europe (SAFE)*. URL: <https://ukandeu.ac.uk/explainers/explainer-security-action-for-europe-safe/>

⁸² European Parliament Think Tank. (2025, July 3). *EU-UK 2025 Leaders' Summit: Setting the path for further rapprochement*. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)775858](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)775858)

країни: Канада, Австралія та Нова Зеландія. Для Великої Британії “П’ять очей” не лише ефективний механізм зміцнення можливостей колективної обізнаності та оборони, а й головний інструмент зміцнення власної національної безпеки.

Розвідка США визнана в світі як найоперативніша та найякісніша, а тому участь в розвідувальному альянсі забезпечує Сполучене Королівство надійною інформацією, яка в окремих випадках може бути використана для впровадження превентивних заходів з посилення спроможностей власної оборони.

Основними завданнями країн-учасниць альянсу “П’ять очей” є:

загальний обмін розвідувальними даними та потенційно важливою інформацією з питань, що становлять найбільшу загрозу для безпеки: тероризм, кіберзагрози, загрози воєнній безпеці та іноземне шпигунство;

координація спільних зусиль та ресурсів задля оперативного виявлення підозрілих ймовірно терористичних загроз та ліквідації терористичної діяльності. В рамках терористичної сфери співпраці, крім обміну розвідувальною інформацією, держави проводять спільні операції з нейтралізації терористичних загроз;

колективна оборона альянсу полягає в спільному захисті всіх держав-членів “П’яти очей”. В разі зіткнення однієї країни-учасниці зі значною загрозою, інші надають підтримку та допомогу. Це головний принцип альянсу, що підтримує спільні зусилля в досягненні колективної безпеки та обороноздатності своїх держав-учасниць “П’яти очей”;

забезпечення національної безпеки кожної країни-члена альянсу полягає у використанні моніторингу за діяльністю “третіх”. Завданням розвідувальних органів держав-учасниць “П’яти очей” є постійні спільні та індивідуальні спостереження задля протидії загрозам з боку іноземних розвідувальних служб та ворожих суб’єктів⁸³.

На відміну від Великої Британії, яка є учасницею унікального та ефективного розвідувального альянсу та тісно співпрацює з США в сфері оборони та превентивного захисту від загроз, Європейський Союз не має такого

⁸³ Richardson, L. (2025, December 22)...

аналога та співпрацює з Сполученими Штатами через мережу різних двосторонніх угод, самітів та організацій. Перш за все, в рамках НАТО - міжурядової організації, політико-безпековим союзом, найстарішим військовим альянсом в світі.

НАТО об'єднаний спільною метою забезпечення геополітичної безпеки держав-членів. Північноатлантичний альянс залишається основою колективної оборони не лише для своїх країн-союзників, а також країн європейського континенту та глобальної безпеки в цілому. Альянс немає спільних збройних сил, а виступає в ролі центру координації збройних можливостей своїх країн-учасниць.

Головне місце в діяльності Північноатлантичного альянсу посідають Сполучені Штати. Так звана “ядерна парасолька” США залишаються головною умовою та безпековим гарантом в Північноатлантичному та Європейському регіоні. Співпраця країн Європейського Союзу з союзниками та партнерами НАТО це важливий чинник протидії можливим гібридним або ж військовим зовнішнім загрозам.

Сполучені Штати наразі вміщують приблизно дві третини високоякісного військового та оборонного потенціалу НАТО для Європи: стратегічні перевезення, повітряна та протиракетна оборона, великий обсяг зброї різних видів, оперативна та якісна розвідка. Доцільність такого великого американського вкладу в сприяння спільних оборонних можливостей країн НАТО можна пояснити власними інтересами США. Національна безпека та економічне процвітання Сполучених Штатів залежать від стійкості та ефективності Північноатлантичного союзу. Без американського сприяння та внеску в Альянс або в разі виходу США з Північноатлантичного союзу, НАТО втратить свою міць, що спричинить хвилювання у союзників та дестабілізує міжнародний порядок, який вже перебуває під загрозою на тлі російсько-української війни⁸⁴.

⁸⁴ Hooker, R. D., Jr. (2024, May 28)...

Сполучені Штати та Європейський Союз становлять важливий геополітичний, економічний та безпековий інтерес один для одного. США та ЄС є двома з трьох найбільших економік світу, головними торговельними партнерами з найбільшими двосторонніми економічними відносинами у світі. Для ЄС Сполучені Штати є головними партнерами з експорту та другими (після Китаю) партнерами з імпорту. У 2024 році трансатлантична торгівля товарами та послугами між США та ЄС досягла понад 1,68 трильйона євро⁸⁵. За даними Торгової палати США, “жоден інший регіон у світі не є настільки глибоко інтегрованим, як США та Європа”⁸⁶.

На тлі російсько-української війни, країни-учасниці ЄС більше ніж будь-коли потребують співпраці зі Сполученими Штатами в оборонній сфері. Росія за підтримки Ірану, Північної Кореї та за сприяння КНР є не просто регіональним подразником, а значно більшою за масштабом загрозою. НАТО постає як інструмент стримування поширення російської агресії⁸⁷.

У співпраці країн ЄС та США виникає виклик нерівнозначності вкладу в оборонну та воєнну сферу. Американська адміністрація акцентує увагу на необхідності Європи посилити власний оборонний потенціал та збільшити внесок в оборону свого континенту. Тобто, Сполучені Штати очікують від європейців рівної частини оборонного тягаря. Ця ситуація виникає через необхідність країн ЄС у забезпеченні не лише української, а й власної оборонної спроможності. Європейські ресурси надходять до України в нормованій кількості, враховуючи власні потреби на резервування військово-оборонних технічних засобів та оборонного бюджету. Враховуючи це, воєнні втрати України доцільно взяти на себе США як ключового та економічно

⁸⁵ European Council. Council of the European Union. *EU-US trade: facts and figures*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-us-trade/>

⁸⁶ U.S. Chamber of Commerce. *An Executive Summary. Transatlantic Economy*. URL: <https://www.uschamber.com/international/trade-agreements/the-transatlantic-economy-2023/executive-summary>

⁸⁷ Rihards Kols MEP. *Alliances Need Partnerships: Time for an EU-US Defence Partnership Agreement*. New Direction – Foundation for European Conservatism. URL: https://newdirection.online/the-european-journal/article/alliances_need_partnerships_time_for_an_eu_us_defence_partnership_agreement

сильного актора міжнародної політики. З іншого боку - Сполучені Штати мають інший погляд на об'єм свого внеску. Окрім російсько-української війни, що відбувається на європейській арені, існують також інші регіональні воєнні конфлікти в тому числі ситуація на Близькому Сході.

Дослідники Грубінко А.В. та Мартинов А.Ю. зазначали, що історично спірні моменти у відносинах Європейського Союзу та Сполучених Штатів були спричинені питанням значного силового домінування США в багатьох галузях⁸⁸.

США частково переорієнтовують свої ресурси та допомогу з України на Близький Схід, що викликає хвилювання в європейських союзників України щодо можливої недостатності військових ресурсів, необхідних для стабільного надходження допомоги та підтримки Києва без значної американської допомоги.

З вищезазначеного випливає, що загострення певною мірою європейської залежності від оборонних ресурсів та інноваційних можливостей США становить виклик посилення власної оборонної спроможності в умовах російсько-української війни.

Андрій Грубінко зауважує, що ситуація в Україні вказала країнам ЄС на власні прогалини в системі обороноздатності. Необхідність європейців і в тому числі Великої Британії бути в стані бойової готовності постає внаслідок неможливості точно передбачити поведінку та зовнішньополітичний курс Сполучених Штатів як головного гравця та гаранта безпеки НАТО⁸⁹.

Дослідник зауважує, що на відміну від США та інших країн Європейського Союзу, Сполучене Королівство є послідовним в своїй підтримці України на її шляху до ЄС та НАТО⁹⁰.

Окрім спільного спрямування зусиль на врегулювання ситуації в Україні, Велика Британія та країни Європейського Союзу співпрацюють в інших

⁸⁸ Грубінко, А. В. (2021)...С.91

⁸⁹ Hrubinko, A. (2025). *Зовнішня політика Великої Британії в умовах російсько-української війни...*С.96

⁹⁰ Так само. С.100

питаннях пов'язаних із забезпеченням глобальної безпеки. Цікавим для розгляду є формат британсько-європейської співпраці ЄЗ (Європейська трійка). ЄЗ є так званою платформою діалогу між Сполученим Королівством та країнами-ядрами Європейського Союзу - Французькою Республікою та ФРН. Ця неформальна угода діє з часів британського членства в ЄС. Діяльність та кооперація Європейської трійки спрямована на спільне регулювання та сприяння європейській та глобальній безпеці.

Основною метою створення ЄЗ було іракське питання, яке постало ще у 2003 році після нападу Сполучених Штатів в Республіку Ірак. На той момент Великою Британією, Францією та ФРН було визначено тристоронню стратегію координації ймовірних ядерних ризиків та загрози з боку Іраку. В подальшому співпрацю країн ЄЗ було спрямовано на контроль за ядерною політикою Ірану. В роботі Міжнародного агентства з атомної енергії виникли суперечності, пов'язані з уникненням Іраном зобов'язань щодо звітності своїх ядерних закупівель. Це призвело до стурбованості міжнародної спільноти та спроб врегулювати іранську ядерну політику. Задля підтримки зусиль МАГАТЕ, Великою Британією, Францією, США, Китаєм, Росією та Німеччиною була створена ядерна іранська угода або СВПД. Спільний всеосяжний план дій мав на меті забезпечити контроль за виконанням Іраном своїх зобов'язань. Після приходу до влади Дональда Трампа, риторика щодо врегулювання іранського питання змінилася. США наголошували на ризику підтримки Іраном тероризму та військових конфліктів на Близькому Сході через зняті санкції та послаблення тиску. У 2018 році Сполучені Штати вийшли з угоди, поновивши при цьому санкції проти Ірану. Після виходу США з угоди, країни ЄЗ продовжили спроби самостійного дипломатичного врегулювання іранського питання, створивши програму INSTEX. Інструмент підтримки торговельних обмінів між ЄЗ та Іраном було створено за ініціативи Європейської трійки в 2019 році для забезпечення торгівлі між європейськими компаніями та Іраном в обхід американським санкціям. Згодом до INSTEX доєдналися 6 країн: Бельгія, Данія, Фінляндія, Нідерланди, Норвегія та Швеція.

Ще зі свого початку функціонування система INSTEX була предметом суперечок між ЄЗ та Сполученими Штатами. США сприймали цей інструмент як загрозу для глобальної безпеки та підтримку економіки держави з терористичними прагненнями. В 2023 році платіжний канал з Іраном припинив своє існування, що було спричинено розпалюванням конфліктів на Близькому Сході з боку іранського уряду та його підтримці російського режиму проти територіальної цілісності України.

З 2023 року по 2025 рік рівень конфліктів на Близькому Сході значно збільшився. З початку 2023 року відбулась ескалація конфлікту на Близькому Сході, після того як ХАМАС здійснив одну з найбільших масованих атак на Ізраїль. В 2024 році Іран здійснив серію перших в своїй історії прямих ракетних нападів на Ізраїль, що розцінюються урядом Ірану як помста Ізраїлю за вбитого лідера ХАМАС Ісмаїла Ханію та відповіддю за напад на його консульство в Сирії. Уряд Ірану здавна надає свою підтримку терористичним угрупованням на Близькому Сході задля спільного знищення держави Ізраїль. Іран підтримує Хезболлу в Лівані та ХАМАС у Газі. Після іранської атаки, Ізраїль відповів ударами по військовим об'єктам та системах ППО Ірану⁹¹.

Лідери G7, до яких входить в тому числі ЄЗ та США, відповіли на ескалацію ситуації на Близькому Сході спільною заявою, в якій підтримали Ізраїль та зазначили свою відданість його безпеці. G7 засудили дестабілізуючі дії Ірану та його терористичних партнерів, включаючи хуситів, ополчення в Іраку, Хезболлу та ХАМАС⁹².

В серпні 2025 року країни ЄЗ відповіли Раді Безпеки ООН про запуск повторного механізму запровадження санкцій проти Ірану. Під санкції

⁹¹ House of Commons Library. (2024, November 5). *Israel-Iran October 2024*. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10113/>

⁹² Government of the United Kingdom. (2024, October 3). *G7 Leaders' Statement on recent developments in the Middle East: 3 October 2024*. URL: <https://www.gov.uk/government/news/g7-leaders-statement-on-recent-developments-in-the-middle-east-3-october-2024#:~:text=We%20unequivocally%20reiterate%20our%20commitment,groups%20in%20Iraq%2C%20must%20stop.>

потрапили понад 70 іранських осіб, пов'язаних з функціонуванням ядерної програми Ірану та створенням балістичних ракет⁹³.

Попри певний неформальний характер ЄЗ та низький рівень інституціоналізації, кооперація між Великою Британією, Францією та Німеччиною залишається механізмом вирішення багатьох питань в сфері міжнародної безпеки, в тому числі питання Близького Сходу, а саме конфліктів Ірану та Ізраїлю, стримування іранської підтримки Хезболли в Лівані та ХАМАСу у Газі. Взнявши на себе роль координаторів вирішення іранської загрози, ЄЗ фактично розгортали свою діяльність із зменшення гегемонізації Сполучених Штатів. Попри це, основний виклик у кооперації ЄЗ спричинений скептицизмом адміністрації Дональда Трампа до спроб самостійного врегулювання конфліктів країнами ЄС та його небажанням бути тісно залученим до справ європейського регіону в ролі основного донора фінансової та військово-технічної допомоги.

Незважаючи на певні протиріччя у розумінні та можливостях надання рівнозначних внесків для стабілізації ситуації на європейському континенті, Сполучені Штати розуміють важливість співпраці з країнами-учасницями Європейського Союзу та Великою Британією в рамках НАТО задля необхідності забезпечення умови збереження Україною її територіальної незалежності. РФ становить небезпеку для геостратегічних прагнень США, проводячи експансію та розширюючи свій воєнний арсенал. Окрім відкритої форми збройної агресії - війни, РФ впроваджує приховані способи впливу на безпеку та конфіденційність країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів: розвідка та кібератаки за допомогою злочинних мереж, поширення дезінформації про США та ЄС, саботаж критично важливої інфраструктури.

Російський тіньовий вплив та тиск на українських країн-союзників ЄС задля послаблення активності їхньої підтримки України здійснюється в формі саботованих терактів: вибух на польсько-українській залізничній колії в 2025

⁹³ Government of the United Kingdom. (2025, October 1). *UK reimposes UN sanctions on Iran*. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-reimposes-un-sanctions-on-iran>

році, яка використовувалася для перевезення товарів до України було визнано актом саботажу РФ; перебування російських дронів в межах повітряного простору країн ЄС протягом 2025 року спричинило тимчасового закриття та скасування рейсів у великих аеропортах європейських міст. Російська тіньова ворожа діяльність спрямована головним чином на дестабілізацію прагнень європейців підтримувати Україну⁹⁴.

Тіньовий вплив РФ поширюється на сферу кібербезпеки Сполучених Штатів: збір ФБР файлів конфігурації тисяч мережевих пристроїв, пов'язаних з американськими організаціями в критично важливих секторах інфраструктури в 2024 році, щоб забезпечити несанкціонований доступ до конфіденційної інформації американських промислових систем управління; загроза російського кібернападу в 2025 році на державний та приватний сектори критичної інфраструктури та організацій у Сполучених Штатах⁹⁵.

В реаліях сьогодення Європейський Союз, Велика Британія та Сполучені Штати співпрацюють в життєво важливій сфері оборони, враховуючи серйозні наслідки в разі погіршення ситуації на російсько-українському фронті. Підтримка України, надання їй фінансування та військової допомоги сприяє запобіганню утворення нового повоєнного російського порядку, який становить серйозну загрозу для всіх акторів міжнародної політики. Захист української територіальної цілісності є запорукою забезпечення безпеки Європи, Сполученого Королівства, Сполучених Штатів та глобальної безпеки в цілому⁹⁶.

У своїй праці “Brexit та особливі відносини між США та Великою Британією” Д.Л. Солдатова зауважує, що позитивною стороною брекзиту для країн Європейського Союзу є розширення оборонних проєктів в рамках ЄС. До

⁹⁴Arak, P. (2025, November 20). Russia's shadow war: How the Kremlin uses sabotage to wear down Europe. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/russias-shadow-war-how-the-kremlin-uses-sabotage-to-wear-down-europe/>

⁹⁵ Public Service Announcement. (2025, August 20). *Russian Government Cyber Actors Targeting Networking Devices, Critical Infrastructure*. URL: <https://www.ic3.gov/PSA/2025/PSA250820>

⁹⁶ Harvard Kennedy School. Belfer Centre for Science and International Affairs. (2025, February 12). *A New Transatlantic Bargain: The Case for Building a Strong European Pillar*. URL: <https://www.belfercenter.org/transatlantic-bargain>

виходу Великої Британії з ЄС, вона мала право голосу ухвалення або відхилення європейських ініціатив. Сполучене Королівство, використовуючи своє право голосу в ЄС, блокувало певні оборонні проекти. Дослідниця також зауважила, що така британська опозиція була спричинена зацікавленістю Великої Британії та її головного оборонного партнера США сповільнити військово-оборонну міць та інтеграцію ЄС. Ця американсько-британська зацікавленість, на думку Д.Л. Солдатової, виникла через побоювання ймовірної європейської конкуренції з НАТО. Попри вищесказане, брекзит сприяв зниженню загального військового потенціалу Європейського Союзу та позбавив ЄС британської участі в його операціях⁹⁷.

Для США вихід Великої Британії з ЄС спричинив втрату важливого “каналу” перенесення свого впливу та процесів НАТО в європейський простір. Сполученим Штатам буде складніше напряму комунікувати з Брюсселем в питаннях, в яких їхні погляди різняться. До брекзиту саме Велика Британія виконувала роль посередника інтересів США та ЄС⁹⁸.

З 25 травня 2022 року діє Консультативна група з питань злочинів, пов’язаних з жорстокістю (АСА) Російської Федерації. Ця спільна ініціатива Європейського Союзу, Сполучених Штатів та Сполученого Королівства має на меті забезпечити ефективну координацію їхніх спільних зусиль з надання відповідної підтримки щодо притягнення до відповідальності РФ за злочини жахливого характеру в контексті триваючої російсько-української війни.

Діяльність АСА - механізму підтримки та солідарності з Україною в її зусиллях розслідувати злочини РФ охоплює врегулювання двох ключових елементів:

надання експертної допомоги Генеральній прокуратурі України у розслідуванні російських воєнних злочинів із залученням слідчих, військових аналітиків, старших прокурорів з питань воєнних злочинів, судових та інших експертів, що знаходяться в регіоні, надаючи на постійній основі оперативну

⁹⁷ Солдатова, Д. Л. (2020)...С.63

⁹⁸ Так само. С.64

підтримку, консультації Генеральній прокуратурі, правоохоронцям, державним та недержавним українським суб'єктам;

створення мобільних правоохоронних груп, що складаються з іноземних та українських експертів для проведення польових розслідувань та допомоги українським слідчим на місцях⁹⁹.

Варто зазначити про стратегічну співпрацю між НАТО та Європейським Союзом в рамках Спільної декларації про співпрацю, оновленої в 2023 році. Декларація НАТО-ЄС є специфічною угодою - домовленістю між сторонами, що ґрунтується на спільних пріоритетах та викликах. Мета документу полягає в забезпеченні та сприянні миру та безпеки в євроатлантичному регіоні. Підкреслюється необхідність більш тісної двосторонньої співпраці та зв'язку між ЄС та НАТО¹⁰⁰.

В тексті Спільної декларації НАТО-ЄС головну увагу приділено загрози євроатлантичній безпеці через російсько-українську війну, яку в документі визнано чинником підризу європейської та глобальної безпеки та стабільності.

Задля забезпечення зміцнення європейської боєздатності, від якої залежить в тому числі глобальна та трансатлантична безпека, сторони декларували такі спільні дії: активізувати об'єднаний набір інструментів (політичні, економічні, військові), що є в спільному розпорядженні сторін задля досягнення взаємних цілей на благо громадян ЄС та США, спільно протидіяти гібридним загрозам та кіберзагрозам з боку ворожих країн, оперативно співпрацювати, в тому числі в морських питаннях, співпрацювати в покращенні військової мобільності, оборонній промисловості та дослідженнях, навчаннях, боротьбі з тероризмом та зміцненні оборонного потенціалу партнерів, посилювати захист критично

⁹⁹ The Diplomatic Service of the European Union. (2022, May 25). *Ukraine: The European Union, the United States, and the United Kingdom establish the Atrocity Crimes Advisory Group (ACA) for Ukraine*. URL:

https://www.eeas.europa.eu/eeas/ukraine-european-union-united-states-and-united-kingdom-establish-atrocity-crimes-advisory-group-aca_en

¹⁰⁰ NATO. (2023, January 10) *Joint Declaration on EU-NATO Cooperation by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization*. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2023/01/10/joint-declaration-on-eu-nato-cooperation>

важливої інфраструктури, розробляти нові технології, в сфері космосу, боротися з наслідками зміни клімату, а також з маніпуляціями та іноземним втручанням ворожих держав в сферу інформації¹⁰¹.

Федеріко Фаббріні зазначає, що російсько-українська війна стала стимулом відродження сили та воєнної готовності європейського континенту та НАТО. За словами дослідника, саме НАТО посідає ключову роль забезпечення європейської безпеки та координації військової та розвідувальної допомоги Україні¹⁰².

Отже, партнерські відносини Сполученого Королівства та Європейського Союзу із США посідають ключове місце у сфері міжнародної безпеки та оборони. Сприяння миру в європейському та євроатлантичному регіоні відбувається за кооперації “ЄС-Сполучене Королівство-США”, в якій ключову роль відіграють два основних центра сили: Сполучені Штати та Європейський Союз. Велика Британія відіграє роль давнього американського та європейського безпекового партнера, як от в спільному із США розвідувальному альянсі “П’ять очей” та спільному з Францією та Німеччиною форматі кооперації ЄЗ (Європейська трійка).

Узагальнюючи викладене у 3-му розділі, на тлі російсько-української війни, відчутну роль у міжнародній безпековій кооперації займає саме НАТО. Ключову роль та головне місце у сприянні діяльності Північноатлантичного альянсу займають Сполучені Штати. Наразі перед США та країнами Європейського Союзу постають виклики щодо нерівномірності розподілення вкладу в допомогу Україні. Незважаючи на певні ускладнення у співпраці сторін, США та Європейський Союз розуміють важливість спільної боротьби з російською загрозою. З 2022 року Сполучені Штати, ЄС та Сполучене Королівство ініціювали консультативну групу з питань воєнних злочинів РФ задля допомоги Україні в її розслідуваннях воєнних російських злочинів.

¹⁰¹ Так само.

¹⁰² Fabbrini, F. (2025)...С.1146

Крім російсько-української війни США, ЄС та Велика Британія залучені в інші регіональні безпекові питання. Близький Схід є одним з ключових напрямків співпраці сторін. Сполучені Штати за адміністрації Дональда Трампа більше не беруть участі в СВПД та не підтримують ідею дипломатичного врегулювання іранського питання, зауважуючи, що лише інструмент тиску здатний зменшити мілітаризм Ірану. Після виходу США з угоди, Європейська трійка взяла на себе роль основного регулятора та контролера іранської ядерної політики. Через іранську підтримку РФ проти України та нападів на Ізраїль, що дестабілізують ситуацію на Близькому Сході, ЄЗ припинили свої спроби дипломатичного діалогу з Іраном, припинивши з ним торговельні обміни та запровадивши санкції, в тому числі і в рамках ООН. Кооперація Великої Британії, Франції та Німеччини є інструментом часткового нівелювання американського впливу у вирішенні спірних безпекових питань.

ВИСНОВКИ

У процесі вивчення наслідків брекзиту для Сполученого Королівства та Європейського Союзу було проаналізовано зміни та виклики в пост-брекзит європейсько-британській співпраці в ключових сферах: економічно-торговельній та оборонно-безпековій. В ході дослідження було розглянуто північноірландське питання як складову оновлених механізмів пересування громадян ЄС та Великої Британії. Враховуючи сучасну геополітичну ситуацію в Європі, було досліджено політику Європейського Союзу та Сполученого Королівства щодо України. Під час аналізу оборонно-безпекової співпраці ЄС та Великої Британії, було враховано роль США як головного безпекового партнера сторін.

Дані дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Сполучене Королівство зазнало більших економічно-торговельних труднощів внаслідок свого виходу з ЄС ніж європейські країни. Для Європейського Союзу брекзит став скоріше викликом пристосування до впроваджених Великою Британією політики тарифного регулювання та моделі прикордонного контролю ніж дестабілізацією власної економіки. Навіть після брекзиту Європейський Союз продовжує тримати профіцит торговельного балансу з Великою Британією, незважаючи на впроваджені Сполученим Королівством тарифи, спрямовані на захист інтересів внутрішнього виробника. Прагнення Великої Британії уникнути надмірної залежності від Європейського Союзу шляхом диверсифікації своєї економіки не вплинули на роль ЄС як ключового торговельно-економічного британського партнера.

2. Впроваджена пост-брекзит європейсько-британська політика пересування зіткнулась з негативною оцінкою британських громадян. Для ЄС громадяни Сполученого Королівства офіційно вважаються громадянами третьої країни, що автоматично позбавляє їх ряду прав та можливостей. Правила подорожей до країн Європейського Союзу та перетин європейського кордону для британських

громадян значно ускладнилися. Право безстрокового перебування на території країн Шенгенської зони для громадян Великої Британії втратило чинність. Хоча громадяни європейських країн не зазнали відчутного негативного впливу через оновлені правила подорожей до Великої Британії, але виникла потреба адаптуватися до британських механізмів контролю в'їзду та виїзду. Впроваджені Великою Британією механізми контролю щодо пересування громадян з третіх країн в тому числі громадян ЄС спричинили скорочення іміграційних потоків європейських громадян до Великої Британії, особливо це стосується зменшення кількості європейських студентів у британських університетах. Загалом після брекзиту Сполучене Королівство демонструє негативне міграційне сальдо. Ускладнення та оновлені правила переміщення громадян не стосувались Ірландії, громадяни якої мають право вільно проживати, навчатися та працювати на території Сполученого Королівства.

3. Сприяння трансатлантичному та глобальному миру є спільним зовнішньополітичним інтересом Сполученого Королівства та ЄС. Ключовим європейсько-британським вектором співпраці є підтримка України. Розуміючи наслідки поширення російської загрози, Європейський Союз та Велика Британія розгортають спеціальні оборонні проєкти для допомоги Україні, що спрямовані на підготовку українських військових та надання необхідних ресурсів для війни. Війна в Україні змінила британську безпекову тактику. Після виходу з ЄС Велика Британія не може брати участь в безпеково-оборонних європейських програмах з рівним до держав-учасниць Союзу правовим статусом. Попри це, розуміючи необхідність бути залученою в європейські оборонні процеси, задля посилення власної безпеки, Велика Британія проявила зацікавленість у проєкті PESTO "Військова мобільність" та проєкті SAFE. Всупереч британській готовності до такого роду інтеграції з ЄС, сторони не змогли досягти компромісу щодо справедливості внесків та вигод, а також контролю за військовими ресурсами.

В ході дослідження було визначено основні фактори, що створюють виклики для британсько-європейського оборонного партнерства, а саме: маючи

ядерний статус та тісно співпрацюючи зі Сполученими Штатами у сфері безпеки, Велика Британія не прагне залучатися у велику кількість європейських ініціатив, традиційно розглядаючи НАТО на чолі із США основним механізмом своєї безпеки; Сполучене Королівство прагне уникнути надмірної координації та правових механізмів ЄС, у тому числі в його оборонних ініціативах; небажання Європейського Союзу йти на поступки щодо надання Великої Британії у оборонних проєктах такого ж ряду прав, що є в країн-учасниць ЄС.

4. Безпеково-оборонна співпраця Великої Британії та Європейського Союзу після брекзиту не зазнала значних змін, оскільки ЄС ніколи не позиціонував себе як оборонний альянс. Тобто, кожна країна-учасниця ЄС самостійно вирішує рівень своєї залученості в європейські проєкти у сфері безпеки та оборони. До свого виходу з ЄС Сполучене Королівство не віддавало значну перевагу європейській оборонній інтеграції, а навпаки блокувало створення оборонних структур Європейським Союзом. Головною причиною такого поведження є небажання Великої Британії послабити роль НАТО як головного гаранта безпеки та втратити американську присутність в Європі. Іншою причиною низької британської інтеграції в оборонні проєкти ЄС є занепокоєння щодо обмеження власних оборонних проєктів Європейським Союзом та необхідності передати координацію за своїми збройними силами, бюджетом, військовими ресурсами у розпорядження Брюсселя.

Після брекзиту Європейський Союз та Велика Британія більше не пов'язані єдиним партнерським простором. Це своєю чергою оновлює, але й певною мірою ускладнює характер їхньої взаємодії. Інституційне відсторонення Великої Британії від структур ЄС після брекзиту загостило роль Європейської трійки як альтернативного простору координації та узгодження безпекових питань. Європейська трійка хоч і діє як неформальна платформа діалогу між Великою Британією, Францією та Німеччиною, проте спрямовує зусилля на вирішення важливих глобальних викликів. Безпекова кооперація ЄЗ особливо проявилася у врегулюванні близькосхідного питання, а саме збройного конфлікту між Іраном та Ізраїлем. Наразі ЄЗ виступає ключовим

координаційним механізмом, що просуває європейське бачення врегулювання глобальних безпекових викликів.

Підсумовуючи вищевикладене, період пост-брекзīt відносин між Сполученим Королівством та Європейським Союзом перебуває в стані модернізації і до тепер. Перспективи європейсько-британських відносин більшою мірою залежать від рівня залученості Великої Британії в європейський простір, що визначить ефективність та успішність економічно-торговельної та безпеково-оборонної співпраці сторін. Посилення британської інтеграції в ЄС сприятиме зміцненню міжнародного впливу Великої Британії та сформує потребу європейських країн у співпраці зі Сполученим Королівством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Офіційні документи та джерела:

1. Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. Australia-United Kingdom Free Trade Agreement. URL: <https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/aukfta>
2. Government of Ireland. Citizens Information. Cross border workers in Ireland. URL: <https://www.citizensinformation.ie/en/government-in-ireland/ireland-and-the-uk/cross-border-workers/>
3. European Union. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. EUMAM Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260
4. European Commission. (2023, February 27). Windsor Political Declaration by the European Commission and the Government of the United Kingdom. URL: <https://commission.europa.eu/system/files/2023-02/political%20declaration.pdf>
5. European Commission. (2026, May 9). Citizens' rights. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/relations-united-kingdom/eu-uk-withdrawal-agreement/citizens-rights-0_en
6. European Commission. (2026, May 9). The EU-UK Trade and Cooperation Agreement. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en#new-partnership-for-our-citizens-security
7. European Commission. Enlargement and Eastern Neighbourhood. Ukraine Facility. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/ukraine-facility_en

8. European Commission. European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Ukraine. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en
9. European Commission. Situation as of 1 July 2022. Questions and Answers - the rights of UK nationals under the Withdrawal Agreement. URL: https://commission.europa.eu/document/download/47766208-64dc-4da5-a051-b5c2317c69ad_en?filename=q-a-uk-citizens-declaratory-countries_en.pdf
10. European Commission. Specific support for Ukrainian research and innovation. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/europe-world/international-cooperation/association-horizon-europe/ukraine_en
11. European Commission. The Ukraine Facility. Supporting Ukraine's recovery, reconstruction, and path towards EU accession. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en
12. European Commission. United Kingdom. EU trade relations with the United Kingdom. Facts, figures and latest developments. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/united-kingdom_en
13. European Council. Council of the European Union. (2022, November 15). PESCO: the UK will be invited to participate in the Military Mobility project. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/15/pesco-the-uk-will-be-invited-to-participate-in-military-mobility-project/>
14. European Council. Council of the European Union. (2025, May 19). EU-UK summit. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2025/05/19/>

15. European Council. Council of the European Union. (2025, May 20). Russia's war of aggression against Ukraine: EU agrees 17th package of sanctions. URL: <https://www.ukdefence.com/knowledge/news/sanctions-against-russia-eu-introduces-17th-package-of-sanctions-and-uk-implements-further-wide-reaching-measures/>
16. European Council. Council of the European Union. EU-US trade: facts and figures. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-us-trade/>
17. European Council. Council of the European Union. Humanitarian aid and civil protection support for Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ukraine-solidarity-humanitarian-aid/>
18. European Council. Council of the European Union. Windsor Framework explained. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/windsor-framework-explained/>
19. European Parliament Think Tank. (2025, July 3). EU-UK 2025 Leaders' Summit: Setting the path for further rapprochement. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)775858](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)775858)
20. European Union. (2016, March 23). Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on a Union Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code) (codification). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0399>
21. European Union. (2019, November 12). Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community 2019/C 384 I/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12019W/TXT%2802%29>
22. European Union. United Kingdom. EU trade relations with the United Kingdom. Facts, figures and latest developments. URL:

https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/united-kingdom_en

23. Government of Ireland. (2025, April 15). Protocol on Ireland/Northern Ireland. URL:

<https://www.gov.ie/en/department-of-foreign-affairs/publications/protocol-on-ireland-northern-ireland/>

24. Government of Ireland. (2025, August 11). UK Import Controls: The Border Target Operating Model (TOM). URL:

<https://www.gov.ie/en/department-of-foreign-affairs/publications/uk-import-controls-the-border-target-operating-model-tom/>

25. Government of Ireland. (2025, June 26). Operation Interflex reaches a three-year milestone. URL:

<https://www.gov.uk/government/news/operation-interflex-reaches-three-year-milestone>

26. Government of Ireland. (2025, May 19). UK-EU security and defence partnership. URL:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/682afbfd02662c6f8ec243f1/UK_EU_Security_and_Defence_Partnership.pdf

27. Government of the United Kingdom. (2022, February 28). UK and New Zealand sign a comprehensive trade deal. URL:

<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-new-zealand-sign-comprehensive-trade-deal>

28. Government of the United Kingdom. (2022, June 28). New UK package offers a lifeline to Ukrainian researchers and entrepreneurs. URL:

<https://www.gov.uk/government/news/new-uk-package-offers-a-lifeline-to-ukrainian-researchers-and-entrepreneurs>

29. Government of the United Kingdom. (2023, July 17). Accession protocol of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) (web version) - not including annexes. URL:

<https://www.gov.uk/government/publications/accession-protocol-of-the-uk-to-the-cptpp/accession-protocol-of-the-united-kingdom-of-great-britain-and-northern-ireland-to-the-comprehensive-and-progressive-agreement-for-trans-pacific-partnership>

30. Government of the United Kingdom. (2024, October 3). G7 Leaders' Statement on recent developments in the Middle East: 3 October 2024. URL: <https://www.gov.uk/government/news/g7-leaders-statement-on-recent-developments-in-the-middle-east-3-october-2024#:~:text=We%20unequivocally%20reiterate%20our%20commitment,groups%20in%20Iraq%2C%20must%20stop>.
31. Government of the United Kingdom. (2025, February 7). The UK launches flagship SPIRIT programme to drive social recovery in Ukraine. URL: <https://www.gov.uk/government/news/the-uk-launches-flagship-spirit-programme-to-drive-social-recovery-in-ukraine>
32. Government of the United Kingdom. (2025, June 26). UK-Japan Comprehensive Economic Partnership Agreement. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/uk-japan-comprehensive-economic-partnership-agreement>
33. Government of the United Kingdom. (2025, May 19). Prime Minister to announce largest ever sanctions package targeting shadow fleet as UK ramps up pressure on Russia. URL: <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-to-announce-largest-ever-sanctions-package-targeting-shadow-fleet-as-uk-ramps-up-pressure-on-russia>
34. Government of the United Kingdom. (2025, November 25). UK-India Trade Deal. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/uk-india-trade-deal>
35. Government of the United Kingdom. (2025, October 1). UK reimposes UN sanctions on Iran. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-reimposes-un-sanctions-on-iran>
36. Government of the United Kingdom. (2026, March 9). UK support to Ukraine: factsheet. URL:

<https://www.gov.uk/government/publications/uk-support-to-ukraine-factsheet/uk-support-to-ukraine-factsheet>

37. Government of the United Kingdom. Travelling to the EU and Schengen area. URL: <https://www.gov.uk/travel-to-eu-schengen-area>
38. House of Commons Library. (2022, November 21). EU Permanent Structured Cooperation (PESCO): a future role for UK defence? URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9058/>
39. House of Commons Library. (2023, August 16). The Common Travel Area and the special status of Irish citizens in UK law. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7661/>
40. House of Commons Library. (2023, November 28). UK-EU Withdrawal Agreement: Implementation of citizens' rights. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9657/>
41. House of Commons Library. (2024, November 5). Israel-Iran October 2024. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10113/>
42. House of Commons Library. (2025, April 22). Statistics on UK-EU trade. URL: https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7851/?utm_source
43. NATO. (2023, January 10) Joint Declaration on EU-NATO Cooperation by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2023/01/10/joint-declaration-on-eu-nato-cooperation>
44. Federal bureau of investigation. Public Service Announcement. (2025, August 20). Russian Government Cyber Actors Targeting Networking Devices, Critical Infrastructure. URL: <https://www.ic3.gov/PSA/2025/PSA250820>
45. The Diplomatic Service of the European Union. (2022, May 25). Ukraine: The European Union, the United States, and the United Kingdom establish the Atrocity Crimes Advisory Group (ACA) for Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/ukraine-european-union-united-states-and-united-kingdom-establish-atrocity-crimes-advisory-group-aca_en

46. The Diplomatic Service of the European Union. (2025, May 19). Security and Defence: EU and UK conclude a Security and Defence Partnership. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/security-and-defence-eu-and-uk-conclude-security-and-defence-partnership_en
47. U.S. Chamber of Commerce. An Executive Summary. Transatlantic Economy. URL: <https://www.uschamber.com/international/trade-agreements/the-transatlantic-economy-2023/executive-summary>
48. UK in a Changing Europe. (2025, September 8). Explainer: Security Action for Europe (SAFE). URL: <https://ukandeu.ac.uk/explainers/explainer-security-action-for-europe-safe/>
49. Government of the United Kingdom. UK public sector APIs. UK Global Tariff (measures as defined). Overview. URL: <https://www.api.gov.uk/dbt/uk-global-tariff-measures-as-defined/#uk-global-tariff-measures-as-defined>
50. The European External Action Service. (2026, April 22). EU Assistance to Ukraine (in U.S. Dollars). URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/eu-assistance-ukraine-us-dollars_en?s=253

Интернет-ресурси:

51. Arak, P. (2025, November 20). Russia's shadow war: How the Kremlin uses sabotage to wear down Europe. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/russias-shadow-war-how-the-kremlin-uses-sabotage-to-wear-down-europe/>
52. Bartoloni, M. E. (2022, July 8). First-Ever EU Funding of Lethal Weapons: 'Another Taboo Has (Lawfully) Fallen'. European Papers. A Journal of Law and International. URL: <https://www.europeanpapers.eu/europeanforum/first-eu-funding-of-lethal-weapons-another-taboo-has-lawfully-fallen>

53. EU Citizens living in the UK. (2025, Jun 27). New Research Sheds Light on the Lives of EU Citizens in the UK. URL: <https://eucitizens.uk/2025/10/10/new-research-sheds-light-on-the-lives-of-eu-citizens-in-the-uk/>
54. Harvard Kennedy School. Belfer Centre for Science and International Affairs. (2025, February 12). A New Transatlantic Bargain: The Case for Building a Strong European Pillar. URL: <https://www.belfercenter.org/transatlantic-bargain>
55. Hooker, R. D., Jr. (2024, May 28). Why NATO matters. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/nato-us-interest-washington-summit/>
56. Kols, R. MEP. Alliances Need Partnerships: Time for an EU-US Defence Partnership Agreement. New Direction - Foundation for European Conservatism. URL: https://newdirection.online/the-european-journal/article/alliances_need_partnerships_time_for_an_eu-us_defence_partnership_agreement
57. Mills, C. (2025, May 2). Detailed timeline of UK military assistance to Ukraine (February 2022 to present). House of Commons Library. URL: <https://unredacted.uk/downloadPDF.php?file=20250502-HOCL-Report-11490.pdf>
58. Richardson, L. (2025, December 22). Unveiling the Five Eyes Intelligence Alliance. EASTASIAFORUM. URL: <https://eastasiaforum.org/five-eyes/>
59. Scazzieri, L. (2025, March 7). How the UK and the EU can deepen defence co-operation. Centre of European Reform. URL: <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2025/how-uk-and-eu-can-deepen-defence-co-operation>
60. Statista. Ranking of European countries by aid provided to Ukraine between January 2022 and June 2025, by type of aid. URL: https://www.statista.com/statistics/1499394/european-aid-to-ukraine-by-country/?srsltid=AfmBOorKuJpEalW27PxsK80lXQrc6Fj1Zbb4U-v1eIG_xT2qc2UEuo

61. The Border People website. EU Settlement Scheme. URL: <https://borderpeople.info/a-z/eu-settlement-scheme.html>

62. The3million. EU Settlement Scheme Statistics. URL: <https://the3million.org.uk/eu-settlement-scheme-statistics>

Література:

63. Грубінко, А. В. & Мартинов, А. Ю. (2021). Європейський Союз після Brexit: продовження історії. Тернопіль: Осадця Ю. В. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstreams/b70f990c-343c-4be2-8453-87aec5329914/download>

64. Лещенко, М. М., & Сахно, Т. А. (2025). Особливості розвитку міжнародних економічних відносин ЄС та Великобританії після Брекзиту. Стратегії та політики ЄС: інституційна структура та механізми реалізації: матеріали II науково-практичної конференції (с.261-263). Кривий Ріг: Криворізький національний університет Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/6447/3/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%A0%D1%96%D0%B3_2025_%D0%9B%D0%B5%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A1%D0%B0%D1%85%D0%BD%D0%BE%20%281%29.pdf

65. Лузан, Є. Б. (2025). Британсько-європейська безпекова та оборонна співпраця в умовах пост-брекзит на тлі російської агресії проти України. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 4 (24), 138-153. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/uk/article/view/465>

66. Солдатова, Д. Л. (2020). Brexit та особливі відносини між США та Великою Британією. Архів кваліфікаційних робіт. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса. URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13487>

67. Шкурупій, О. В., Світлична, А. В., Загребельна, І. Л., & Світлична, О. А. (2022). Brexit: передумови, наслідки, інтереси та основні вектори міждержавних відносин Великої Британії у сфері торгівлі. Проблеми

- економіки. (3), 12-19 URL:
https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2022-3_0-pages-12_19.pdf
68. Якименко, Ю., Юрчишин, В., Сунгуровський, М., Бажал, Ю., Зимовець, В., & Рябцев, Г. та ін. (2025). Сучасні трансформації світового економічного порядку. Виклики і можливості для України. Центр Разумкова. URL:
<https://razumkov.org.ua/images/2025/04/24/2025-Yurchyshyn-FIN.pdf>
69. Fabbrini, F. (2025). EU–UK relations after the war in Ukraine: options to re-engage post Brexit. *West European Politics*, 48(5), 1136-1158. URL:
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402382.2024.2420298>
70. Hrubinko, A. (2025). Зовнішня політика Великої Британії в умовах російсько-української війни (2022–2025 рр.). *The International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings*, (34), 85-105. Інститут історії України Національної академії наук України. URL:
https://resource.history.org.ua/publ/Mzu_2025_34_6